

2/2023

NEJVYŠŠÍ SOUD
ODDĚLENÍ ANALYTIKY
A SROVNÁVACÍHO PRÁVA

BULLETIN

Pravidelný přehled právních novinek se zaměřením na rozhodovací praxi Soudního dvora Evropské unie, Evropského soudu pro lidská práva a zahraničních nejvyšších soudů.

ODDĚLENÍ

Oddělení analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu poskytuje odbornou poradenskou činnost pro soudce Nejvyššího soudu, jakož i pro soudce soudů nižších stupňů, v oblasti evropského práva.

SLOŽENÍ

Ladislav Kováč, vedoucí
ladislav.kovac@nsoud.cz

Jan Bena
jan.bena@nsoud.cz

Anna Čermáková
anna.cermakova@nsoud.cz

Lívia Ivánková
livia.ivankova@nsoud.cz

Patrik Provazník
patrik.provaznik@nsoud.cz

Eva Šišková
eva.siskova@nsoud.cz

Jana Zápotocká
jana.zapotocka@nsoud.cz

KONTAKT

 Oddělení analytiky a srovnávacího práva
Nejvyšší soud

 Burešova 20
657 37 Brno

 +420 541 593 480

 international@nsoud.cz

 www.nsoud.cz

SOCIAL

BULLETIN

**PŘIDĚLENÍ DOMÁCÍHO MAZLÍČKA POŘÍZENÉHO V PRŮBĚHU
TRVÁNÍ MANŽELSTVÍ JEDNOMU Z MANŽELŮ PO ROZVODU**
RAKOUSKO (STR. 5)

**POSOUZENÍ SOULADU APLIKACE USTANOVENÍ NOVĚ PŘIJATÉHO
ZÁKONA V NEPROSPĚCH PACHATELE NA JIŽ PROBÍHAJÍCÍ
VÝKON TRESTU S ČL. 5 A 7 ÚMLUVY**
SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ (STR. 7)

**PORUŠENÍ PRÁVA NA SPRÁVEDLIVÝ PROCES
NEPOLOŽENÍM PŘEDBĚŽNÉ OTÁZKY**
GEORGIU (STR. 9)

**NEDODRŽENÍ ŠESTIMĚSÍČNÍ LHŮTY PRO PODÁNÍ STÍŽNOSTI
A PŘEKROČENÍ PRAVOMOCI SOUDU PŘI VYPOŘÁDÁNÍ TAKOVÉ
STÍŽNOSTI**
GROSAM (STR. 10)

**TRESTNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST POLITIKA V NÁVAZNOSTI
NA NEMODEROVÁNÍ NENÁVISTNÝCH KOMENTÁŘŮ ZE STRANY
TŘETÍCH OSOB NA JEHO ÚČTU NA SOCIÁLNÍ SÍTI**
SANCHEZ (STR. 11)

**K OTÁZCE, ZDA ŠÍŘENÍ HUDEBNÍHO DÍLA JAKO HUDEBNÍ
KULISY V DOPRAVNÍM PROSTŘEDKU PŘEDSTAVUJE
SDĚLOVÁNÍ VEŘEJNOSTI**
BLUE AIR AVIATION (STR. 17)

**K MOŽNOSTI ODMÍTNOUT VÝKON EVROPSKÉHO ZATÝKACÍHO
ROZKAZU PRO CHRONICKÉ ONEMOCNĚNÍ VYŽÁDANÉ OSOBY**
E. D. L. (STR. 18)

ÚVODNÍK

Vážení čtenáři,

opět Vám přinášíme nové číslo Bulletinu oddělení analytiky a srovnávacího práva s nadějí, že Vás v současném letním období osvěží čerstvými informacemi z rozhodovací praxe vybraných vnitrostátních vrcholných soudů, Evropského soudu pro lidská práva i Soudního dvora EU.

Z vnitrostátní judikatury Vás může zaujmout rozhodnutí *rakouského Nejvyššího soudního dvora*, který posuzoval otázku přidělení zvířete jednomu či druhému z rozvádějících se manželů. Mimo jiné rozhodl, že pro účely porozvodového vypořádání majetku se zvířata považují za věc a je nutné posoudit, který z manželů měl ke zvířeti silnější emocionální pouto, přičemž naopak není relevantní, ke kterému z manželů má silnější citovou vazbu samotné zvíře. Ve *Spojeném království se Nejvyšší soud* zabýval aplikací čl. 7 Úmluvy (zákaz trestu bez zákona) v případě, kdy byl na již probíhající výkon trestu aplikován nově přijatý zákon zpřisňující podmínky pro podmíněné propuštění pachatele po vykonání požadované části trestu. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že šlo pouze o přípustnou změnu způsobu výkonu trestu, takže nebyla porušena zásada zákazu retroaktivity podle čl. 7 Úmluvy.

Pokud se jedná o rozhodovací praxi Evropského soudu pro lidská práva, ten ve věci *Georgiou proti Řecku* shledal porušení čl. 6 Úmluvy v případě, kdy řecký soud nepředložil Soudnímu dvoru předběžnou otázku, třebaže byl soudem poslední instance a stěžovatel podání předběžné otázky požadoval. Řecký soud na tuto žádost ovšem nereagoval ani podáním předběžné otázky, ani zdůvodněním, proč její položení považuje za irrelevantní. V české věci *Grosam proti České republice* stručně upozorňujeme na další vývoj před velkým senátem, který dospěl k závěru, že první senát překročil pravomoc Soudu, když rozhodoval o porušení práva na nezávislý a nestranný soud, které stěžovatel navrhl až dodatečně a opožděně. V neposlední řadě Soud ve věci *Sanchez proti Francii* se zaměřil na otázku svobody projevu v kontextu podněcování k nenávisti a nepřijetí opatření proti nenávislým komentářům na sociálních sítích. V této věci Soud porušení Úmluvy neshledal.

Konečně Soudní dvůr EU ve věci *Blue Air Aviation* rozhodl, že šíření hudebního díla v dopravním prostředku představuje sdělování veřejnosti ve smyslu unijního práva, avšak pouhá instalace zvukového zařízení umožňujícího šíření hudební kulisy v dopravním prostředku sdělování veřejnosti nepředstavuje. Ve věci *E. D. L.* pak velký senát potvrdil, že nelze *per se* přistoupit k odmítnutí výkonu evropského zatýkacího rozkazu z důvodu, že vyžádaná osoba trpí chronickou nemocí, neboť takový postup by byl v rozporu se zásadami vzájemné důvěry a vzájemného uznávání, na nichž je režim evropského zatýkacího rozkazu založen.

Příjemné čtení a slunné léto Vám přeje

redakce Bulletinu

V případě zájmu o pravidelné zasílání našeho Bulletinu se na nás můžete obrátit prostřednictvím e-mailu international@nsoud.cz.

Informace o ochraně osobních údajů naleznete na stránkách **Nejvyššího soudu**.

OBSAH

JUDIKATURA EVROPSKÝCH VRCHOLNÝCH SOUDŮ

Francie: <i>Univerzální jurisdikce Francie ohledně mučení, válečných zločinů a zločinů proti lidskosti spáchaných v Sýrii</i>	... 4
Rakousko: <i>Přidělení domácího mazlíčka pořízeného v průběhu trvání manželství jednomu z manželů po rozvodu</i>	... 5
Spojené království: <i>Odpovědnost náboženské organizace za násilnění spáchané jejím členem</i>	... 6
Spojené království: <i>Posouzení souladu aplikace ustanovení nově přijatého zákona v neprospěch pachatele na již probíhající výkon trestu s čl. 5 a 7 Úmluvy</i>	... 7

JUDIKATURA EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

Poradní stanovisko: <i>Právo na respektování soukromého života biologického rodiče v řízení o osvojení zletilé osoby, jeho postavení a práva</i>	... 8
Georgiou: <i>Porušení práva na spravedlivý proces nepoložením předběžné otázky</i>	... 9
Grosam: <i>Nedodržení šestiměsíční lhůty pro podání stížnosti a překročení pravomoci Soudu při vypořádání takové stížnosti</i>	... 10
Sanchez: <i>Trestněprávní odpovědnost politika v návaznosti na nemoderování nenávistných komentářů ze strany třetích osob na jeho účtu na sociální síti</i>	... 11
Szolcsán: <i>Rasová segregace romských žáků</i>	... 14

JUDIKATURA SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE

Bank M.: <i>K rozsahu nábrady v případě zrušení spotřebitelské smlouvy o hypotečním úvěru z důvodu zneužívajícího ujednání</i>	... 16
Blue Air Aviation: <i>K otázce, zda šíření hudebního díla jako hudební kulisy v dopravním prostředku představuje sdělování veřejnosti</i>	... 17
E. D. L.: <i>K možnosti odmítnout výkon evropského zatykačního rozkazu pro chronické onemocnění vyžádané osoby</i>	... 18
R. J. R.: <i>K otázce vztahu evropského dědického osvědčení a vnitrostátních požadavků pro zápis práv do katastru nemovitostí</i>	... 20

MONITORING LITERATURY ... 22

JUDIKATURA VRCHOLNÝCH SOUDŮ

Francie: Kasační soud

Rozsudky Kasačního soudu ze dne 12. 5. 2023, č. 22-80.057 a 22-82.468

Univerzální jurisdikce Francie ohledně mučení, válečných zločinů a zločinů proti lidskosti spáchaných v Sýrii

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Plénium Kasačního soudu v rozsudcích ve věcech č. 22-80.057 a 22-82.468 ze dne 12. 5. 2023 připomnělo podmínky, za kterých mají francouzské soudy pravomoc rozhodovat o mučení, válečných zločinech nebo zločinech proti lidskosti, které byly spáchány v cizině, a jejichž pachatelem není francouzský státní příslušník. Konkrétně Kasační soud univerzální jurisdikci uznal ve dvou případech týkajících se Sýrie.

V prvním případě se jednalo o syrského státního příslušníka obžalovaného ze spoluúčasti na zločinech proti lidskosti. Obžalovaný v řízení před francouzskými soudy napadl jejich pravomoc. Argumentoval hlavně tím, že projednávané zločiny nejsou v Sýrii, kde byly spáchány, trestné. Druhý syrský státní příslušník byl zadržen ve Francii, kam přicestoval jako student. Byl obžalován ze zločinů proti lidskosti, mučení a válečných zločinů. Tento obžalovaný také napadl pravomoc francouzských soudů. Zejména uvedl, že ve Francii nikdy nebydlel a trestné činy, které mu jsou přičítány, byly spáchány v Sýrii, kde nejsou trestné. Navíc nemohl být ve Francii obžalován z mučení, neboť v rozhodné době nebyl syrským veřejným činitelem.

Kasační soud se v první řadě vyjádřil k definici obvyklého bydliště, neboť cizinec může být před francouzskými soudy souzen pro zločiny proti lidskosti a válečné zločiny spáchané na cizinci pouze za podmínky, že má ve Francii obvyklé bydliště. Kasační soud rozhodl, že pro naplnění této podmínky je potřeba, aby existovala dostatečná vazba mezi Francií a touto osobou. Soudy musí posuzovat povahu této vazby na základě následujících faktorů: délka pobytu, důvod pobytu, podmínky pobytu, vůle se ve Francii dlouhodobě zdržovat a sociální, rodinné nebo profesní vazby.

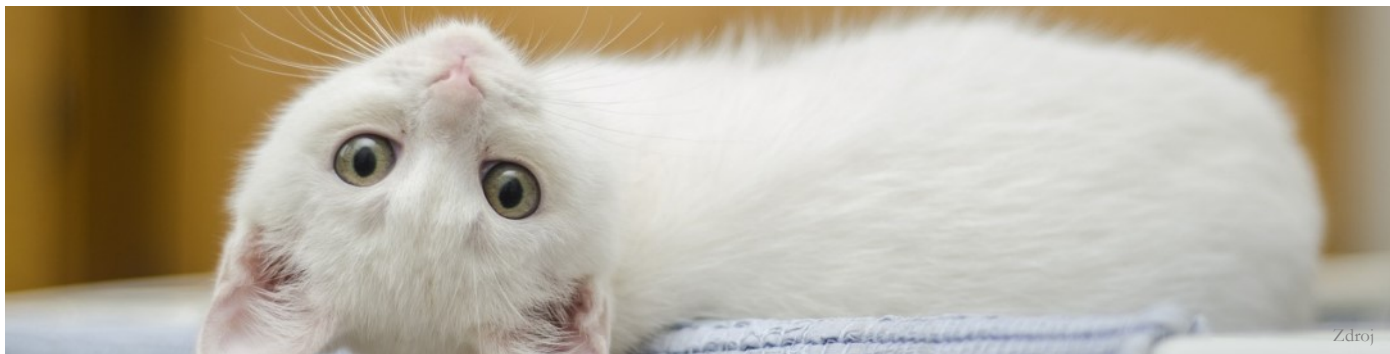
Kasační soud se také věnoval otázce oboustranné trestnosti, která vychází ze zásady suverenity států. Univerzální jurisdikce představuje alternativu ke spolupráci v trestních

věcech v podobě extradice pro případy, ve kterých lze pozorovat určité selhání na straně cizího státu, který neplní svoji povinnost trestat mezinárodní zločiny. Proto, aby byla dána univerzální jurisdikce, musí být předmětné trestné činy trestné také ve státě, kde byly spáchány. Není nutné, aby byly kvalifikovány stejným způsobem podle právních předpisů cizího státu, ale postačuje, aby cizí právní předpisy tyto činy trestaly jako běžné trestné činy. Ve vztahu k projednávaným věcem Kasační soud uvedl, že syrská Ústava z roku 2012 zakazovala mučení a za trestný čin považovala jakékoliv porušení osobní svobody nebo ochrany osobního života nebo jiných práv a svobod zaručených ústavou. Syrský trestní zákoník sice zločiny proti lidskosti neuváděl výslovně, ale za trestnou považoval vraždu, barbarské činy, násilí nebo mučení. Oboustranná trestnost tak byla dána.

Nakonec se Kasační soud zabýval tím, zda je univerzální jurisdikce založena pouze v případě, že jsou předmětné trestné činy spáchány veřejným činitelem nebo osobami jednajícími z úředního pověření. Kasační soud tuto podmínku nepopřel, ale uvedl, že definice osoby jednající z úředního pověření v sobě zahrnuje také osoby jednající jménem nebo na účet nevládní organizace, pokud tato okupuje území a vykonává na něm „kvazivládní“ moc.

V obou projednávaných případech Kasační soud dospěl k závěru, že jsou splněny podmínky pro dovození pravomoci francouzských soudů. Obě kasační stížnosti odmítl. Obžalovaní syrští státní příslušníci proto mohou být francouzskými soudy souzeni za trestné činy spáchané v Sýrii na syrských občanech.

Eva Šišková

Rakousko: Nejvyšší soudní dvůr

Rozhodnutí Nejvyššího soudního dvora Rakouska ze dne 27. 1. 2023, sp. zn.

1Ob254/22t

Přidělení domácího mazlíčka pořízeného v průběhu trvání manželství jednomu z manželů po rozvodu

Úplné znění rozhodnutí

Tisková zpráva

pak měl v daném případě ke kocourovi vytvořené podle uvážení prvostupňového soudu manžel.

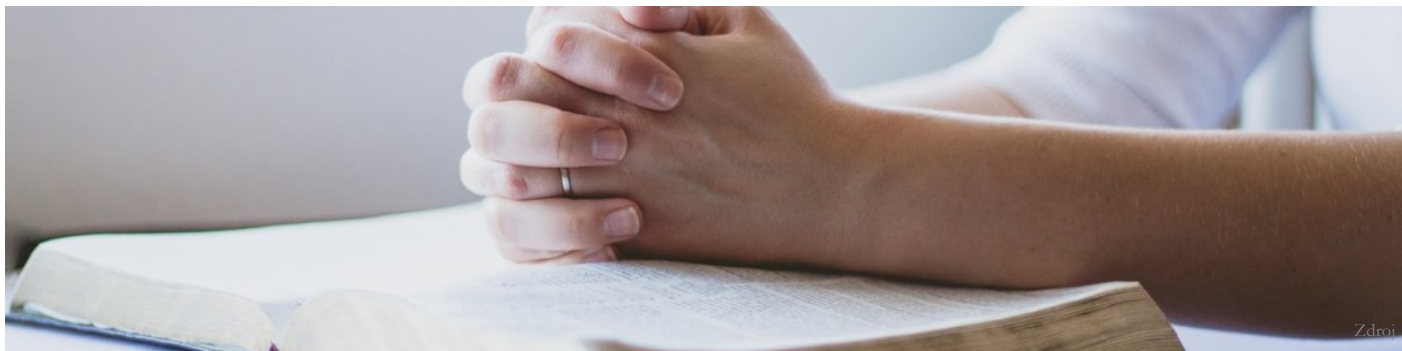
Nejvyšší soudní dvůr Rakouska řešil v projednávané věci spor dvou bývalých manželů, kteří po rozvodu oba požadovali, aby jim byl přidělen kocour pořízený v průběhu trvání manželství. Nejvyšší soudní dvůr připomněl, že pro účely porozvodového vypořádání majetku se zvířata považují za věc (přestože se dle rakouského právního řádu o věc nejedná). Dále judikoval, že pakliže neexistuje relevantní ekonomická hodnota zvířete, je nutné posoudit, který z manželů měl ke kocourovi silnější emocionální pouto. Pro rozhodnutí již naopak není relevantní, ke kterému z manželů má zvíře samotné silnější citovou vazbu.

Účastníci řízení nabyli v průběhu trvání manželství kocoura, kterého si manželka při vystěhování ze společného obydlí vzala s sebou. Manželství stran bylo rozvedeno v roce 2021. V rámci vypořádání společného jmění manželů se stalo sporným, kterému z manželů by měl kocour připadnout. Bývalý manžel svoji argumentaci opíral především o to, že měl ke kocourovi silnější citové pouto. Dále tvrdil, že manželka kocoura vzala při vystěhování s sebou tajně z jejich společného obydlí, a tím vytrhla kocoura z jeho obvyklého prostředí (ve kterém se nacházela i další kočka, která u manžela zůstala). Toto jednání manžel považoval za pochybné z pohledu práva na ochranu zvířat. Manželka naopak svou argumentaci mimo jiné stavěla na tom, že kocour měl být pořízen jakožto „náhrada“ za zemřelou kočku, kterou do manželství vnesla ona, a tedy měl připadnout jí. Manžel dle ní nebyl schopen o kocoura přiměřeně pečovat.

Soud prvního stupně přidělil kocoura bývalému manželovi. Rozhodl tak především na základě skutečnosti, že dle něj měl mít manžel ke kocourovi silnější citovou vazbu nežli manželka. Tento soud ve svých úvahách uvedl, že pro rozhodnutí není rozhodná pouze hodnota zvířete, ale především citová vazba zvířete k manželům a naopak. Přitom by nicméně „blaho zvířete“ nemělo být natolik rozhodujícím faktorem jako v případě „blaha dítěte“ při rozhodování o svěření dítěte do péče. Silnější citové pouto

Nejvyšší soudní dvůr Rakouska nejprve konstatoval, že domácí zvířata se pro porozvodové vypořádání majetku považují za věci. Toto platí i přes skutečnost, že dle rakouského práva zvířata věcmi nejsou. Ustanovení o věcech se na zvířata použijí pouze tehdy, pakliže neexistuje odlišná právní úprava. Tato však pro porozvodové vypořádání majetku v rakouském právním řádu neexistuje. Nejvyšší soudní dvůr dospěl k závěru, že v daném případě nebylo možné rozhodnout o přidělení zvířete na základě jeho ekonomické hodnoty, jelikož na tuto se manželé vůbec nezaměřovali, a šlo jim pouze o jejich citovou vazbu ke kocourovi. Dovodil tak, že v případech jako je tento, kdy neexistují rozhodující ekonomická kritéria, je v souladu se zásadou spravedlnosti přihlédnout k tomu, kdo má ke zvířeti vytvořené silnější citové pouto. Při tom lze zohlednit i péči o zvíře během trvání manželství. Z tohoto pravidla však dle Nejvyššího soudního dvora existuje výjimka v případech, kdy by přidělení zvířete osobě se silnějším citovým poutem vedlo k rozporu s právem na ochranu zvířat. Nejvyšší soudní dvůr dále konstatoval, že zvířata nejsou právními subjekty. Nelze tak na ně použít úvah pro porozvodovém řízení o svěření dítěte do péče. Při porozvodovém vypořádání majetku tak není relevantní skutečnost, ke kterému z manželů má zvíře vytvořenou silnější citovou vazbu. Skutečnost tvrzená manželkou, že si kocour vytvořil citový vztah k její druhé kočce, není pro rozhodnutí o přidělení kocoura k jednomu z manželů okolností podstatnou, jelikož se nejedná o okolnost podstatnou pro ochranu zvířat. Vzhledem k těmto úvahám zrušil Nejvyšší soudní dvůr napadené rozhodnutí a vrátil věc nižšímu soudu k dořešení.

Jana Zápotocká

Spojené království: Nejvyšší soud

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, věc [2023] UKSC 14 Odpovědnost náboženské organizace za znásilnění spáchané jejím členem

Úplné znění rozsudku Tisková zpráva

Nejvyšší soud Spojeného království dospěl k závěru, že náboženská organizace svědků Jehovových není odpovědná za znásilnění spáchané jejím členem. Nejvyšší soud ke svému rozhodnutí dospěl na základě dvoufázového testu. První fáze spočívající v tom, že mezi pachatelem a žalovaným existoval pracovněprávní vztah nebo vztah jemu podobný, sice byla splněna, nicméně druhá fáze týkající se souvislosti mezi protiprávním jednáním a povolenou činností pachatele splněna nebyla.

V centru dění případu, kterým se Nejvyšší soud zabýval, byl Mark Sewell, člen náboženské organizace svědků Jehovových. Ten v dubnu 1990 znásilnil paní B., se kterou se přátelil, a která byla také členkou této organizace. V červenci 2014 byl za předmětné znásilnění a dalších 7 násilných případů odsouzen k trestu odnětí svobody v délce 14 let. V té době byl Mark Sewell z náboženské organizace vyloučen z důvodů s tímto případem nesouvisících. Paní B., která organizaci také opustila, podala žalobu na náhradu škody na zdraví, vč. psychické újmy, proti náboženské organizaci [1] s tvrzením, že je odpovědná za znásilnění spáchané jejím členem. Soud prvního stupně, stejně jako soud odvolací, žalobě vyhověl a přiznal paní B. odškodnění ve výši 62 000 liber.

Nejvyšší soud připomněl, že odpovědnost za jiného je neobvyklá forma odpovědnosti, kdy žalovaný odpovídá za občanskoprávní delikt spáchaný třetí osobou. Často bývá chybně zaměňována za odpovědnost objektivní, protože nevyžaduje zavinění. Aby bylo možné dovést odpovědnost za jiného, musí být splněny oba kroky dvoufázového testu.

V první fázi soud přezkoumává vztah mezi žalovaným a pachatelem deliktu. Soud musí zodpovědět otázku, zda vztah mezi žalovaným a pachatelem byl vztahem pracovněprávním nebo jemu podobným. Při posuzování musí soud pečlivě vyhodnotit rysy vztahu, které jsou podobné nebo odlišné od pracovní smlouvy. Nejvyšší soud v této fázi souhlasil s nižšími soudy, že vztah mezi organizací svědků Jehovových a Markem Sewellem byl podobný pracovněprávnímu vztahu. Důležitým znakem bylo to, že

Mark Sewell jako starší vykonával práci jménem organizace a tato práce mu byla organizací svěřena. Dále pak vykonával povinnosti, které podporovaly a byly nedílnou součástí cílů organizace. Existoval také proces jmenování starším a proces, kterým mohla být daná osoba z této funkce staršího odvolána. Nakonec existovala hierarchická struktura, do které role staršího zapadala.

V druhé fázi soud zkoumá, zda protiprávní jednání bylo natolik úzce spojeno s úkony, které byl pachatel oprávněn činit, že na ně lze spravedlivě a rádě pohlízet jako na jednání, které pachatel učinil v rámci svého zaměstnání nebo „kvazizaměstnání“. Soud musí v této fázi na základě skutkových okolností posoudit souvislost mezi protiprávním jednáním a povolenou činností pachatele. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že nižší soudy pochybily, když vzaly v této fázi v úvahu nesprávné faktory. Nejvyšší soud rozhodl, že druhá fáze testu nebyla splněna. Za prvé ke znásilnění nedošlo v době, kdy Mark Sewell vykonával jakoukoliv činnost jako starší. Za druhé k trestnému činu došlo, když Mark Sewell zneužil svého postavení blízkého přítele paní B. Za třetí je nerealistické předpokládat, jak tvrdil právní zástupce paní B., že Mark Sewell nikdy nesundal svou metaforickou uniformu člena kongregace. Za čtvrté, ačkoli role Marka Sewella jako staršího stála na počátku jeho přátelství s paní B., nestačilo to k tomu, aby byl splněn požadavek úzké souvislosti. Za páté znásilnění bylo spíše šokujícím jednorázovým útokem, kdy všechny předchozí interakce, ke kterým mezi Markem Sewellem a paní B. došlo, byly důsledkem jejich blízkého přátelství, a nikoliv role Marka Sewella jako staršího. Neexistuje tedy žádné přesvědčivé odůvodnění pro to, aby organizace svědků Jehovových nesla odpovědnost za znásilnění spáchané jejím členem Markem Sewellem.

Eva Šišková

[1] The Watch Tower and Bible Tract Society of Pennsylvania a the Trustees of the Barry Congregation.

Spojené království: Nejvyšší soud

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2023, č. [2023] UKSC 14

Posouzení souladu aplikace ustanovení nově přijatého zákona v neprospěch pachatele na již probíhající výkon trestu s čl. 5 a 7 Úmluvy

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Nejvyšší soud Spojeného království nedospěl k porušení čl. 7 Úmluvy v případě, kdy byl na již probíhající výkon trestu aplikován nově přijatý zákon zpřísňující podmínky pro podmíněné propuštění pachatele po vykonání požadované části trestu. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že šlo pouze o přípustnou změnu způsobu výkonu trestu, takže nebyla porušena zásada zákazu retroaktivity podle čl. 7 Úmluvy. Dále pak Nejvyšší soud konstatoval, že nedošlo ani k porušení zásady předvídatelnosti ve smyslu čl. 5 Úmluvy, když pachatel musel předpokládat, že zákonná ustanovení mohou být novelizována.

Stěžovatelé byli odsouzeni za různé teroristické činy. V listopadu 2020, tedy před přijetím zákona z roku 2021, byl každému ze stěžovatelů uložen trest odnětí svobody. Soudce v souladu s vyhláškou z roku 2008 stanovil, že stěžovatelé musí vykonat polovinu délky uloženého trestu odnětí svobody a následně budou podmíněně propuštěni na svobodu. Z toho důvodu každý ze stěžovatelů předpokládal, že bude automaticky po uplynutí této doby propuštěn. V dubnu 2021 byl však přijat nový zákon, který podmínku výkonu části trestu pro podmíněné propuštění zpřísnil právě ve vztahu k pachatelům teroristických činů. Případy pachatelů teroristických trestných činů měly být až po výkonu dvou třetin délky trestu postoupeny Komisi pro podmíněné propuštění. Komise měla následně dávat pokyn k propuštění pachatele na svobodu, pokud se přesvědčila, že trvání trestu nebylo pro ochranu veřejnosti nadále nutné. Celková délka trvání trestu stěžovatelů změněna nebyla. Stěžovatelé napadli dotčené ustanovení zákona z roku 2021 před soudy pro rozpor s čl. 5 a 7 Úmluvy.

Nejvyšší soud Spojeného království dospěl k tomu, že dotčené ustanovení je v souladu s oběma články Úmluvy. Dle judikatury Evropského soudu pro lidská práva je kritériem pro rozhodnutí, zda určité opatření představuje

trest, jeho přísnost [1]. Nově přijaté ustanovení mělo stejnou povahu a účel jako dosavadní vyhláška, a to umožnit předčasné propuštění. Z toho důvodu takové opatření nelze považovat za „závažné“ ze své podstaty. Článek 7 Úmluvy rozlišuje mezi redefinicí nebo změnou trestu a změnou způsobu výkonu trestu. Ve vztahu k první situaci je retroaktivita zakázána. Pokud jde ale o druhou situaci změny způsobu výkonu trestu, retroaktivní působení je povoleno. Nejvyšší soud vycházel zejména z toho, že trest byl uložen jako nepodmíněný trest odnětí svobody a upřesnění doby výkonu trestu odnětí svobody ve věznicích nemělo vliv na uložený trest. Nedošlo ke zpětnému zvýšení trestů uložených stěžovatelům, ale pouze ke změně způsobu výkonu trestu. Podle Nejvyššího soudu proto dotčené ustanovení neporušilo svým retroaktivním působením čl. 7 Úmluvy.

Účelem čl. 5 Úmluvy je zejména zajistit, aby nikdo nebyl zbaven svobody s výjimkou situací, kdy se tak stane v souladu s řízením stanoveným zákonem. Zákon povolující zbavení svobody musí splňovat určité kvalitativní požadavky, a to konkrétně být dostatečně dostupný, určitý a předvídatelný. O zákonnosti výkonu trestu odnětí svobody stěžovatelů bylo rozhodnuto na dobu trvání celého trestu uložením nepodmíněného trestu odnětí svobody. Očekávání stěžovatelů, že budou propuštěni na svobodu, nemá vliv na zákonnost trestu. Je zcela předvídatelné, že způsob výkonu trestu může být změněn politickým rozhodnutím nebo právními předpisy. Nejvyšší soud proto dospěl k závěru, že dotčené ustanovení bylo předvídatelné. K porušení čl. 5 Úmluvy nedošlo.

Eva Šišková

[1] Rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. 10. 2013, Del Río Prada proti Španělsku, č. 42750/09, bod 82 a 83.

JUDIKATURA EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

Poradní stanovisko ze dne 13. 4. 2023 o procesním postavení a právech biologického rodiče v řízení o osvojení zletilé osoby, č. P16-2022-001

Právo na respektování soukromého života biologického rodiče v řízení o osvojení zletilé osoby, jeho postavení a práva

Úplné znění poradního stanoviska

Tisková zpráva

Evropský soud pro lidská práva ve svém poradním stanovisku týkajícím se postavení a práv biologického rodiče v řízení o osvojení zletilé osoby konstatoval, že řízení o osvojení zletilé osoby se dotýká práva na soukromý život biologického rodiče (čl. 8 Úmluvy). Soud dovodil, že biologický rodič má právo být slyšen v řízení o osvojení zletilé osoby, přičemž jím vznesené argumenty musí být vzaty v potaz rozhodujícími orgány v odpovídající míře. Soud však již dále nedovodil, že by bylo nezbytné přiznat biologickému rodiči postavení účastníka řízení či právo domáhat se přezkumu rozhodnutí o osvojení.

V řízení před finskými soudy se osoba B. domáhala osvojení zletilé C. Osoba B. byla tetou C., který se narodil její sestře A. C. žil až do svých tří let se svojí biologickou matkou A., následně se však přestěhoval k B., které byl C. částečně svěřen do péče (*supplementary custody*). Biologická matka A. si však nadále uchovala primární rodičovskou odpovědnost. Přestože žil C. se svojí tetou B., jeho biologická matka se nadále podílela na jeho výchově. B. žil u C. po dobu dalších dvaceti let, než se rozhodl žít sám. B. následně zažádala o osvojení zletilé C., který si osvojení taktéž přál. Dle finského práva lze osvojit zletilé, pakliže byl budoucí osvojenec v době, kdy byl ještě nezletilý, vychováván budoucím osvojitelem, nebo v případě, že mezi nimi byl v době, kdy byl osvojenec ještě nezletilý, jinak navázan vztah srovnatelný se vztahem dítěte a rodiče. Na osvojence se po osvojení hledí jako na dítě osvojitele, nikoliv dítě biologického rodiče, který osvojením ztrácí svá rodičovská práva a povinnosti. Na rozdíl od osvojení nezletilé pro osvojení zletilé finské právo nevyžaduje souhlas biologického rodiče osvojence. Finský právní řád taktéž nezakotvuje právo biologického rodiče být slyšen v rámci řízení o osvojení zletilé, ani mu nepřiznává právo být účastníkem tohoto řízení či právo domáhat se přezkumu rozhodnutí oprávněnými prostředky. Prvostupňový soud rozhodl na základě zjištěných skutečností ve pro-

spěch osvojení. V řízení před prvostupňovým soudem A. na základě finské právní úpravy nebyla v postavení účastníka řízení a bylo odmítnuto jí podané odvolání proti rozhodnutí prvostupňového soudu. A. však byla v řízení před prvostupňovým soudem vyslechnuta (a taktéž jí navržené osoby), a to z vlastního podnětu soudu za účelem získání všech důkazů nezbytných k rozhodnutí o osvojení.

Nejvyšší soud Finska se v dané věci rozhodl požádat Soud o poskytnutí poradního stanoviska, konkrétně chtěl objasnit otázku procesního postavení a práv biologického rodiče v řízení o osvojení zletilé. Nejvyšší soud Finska se tázal na sérii tří navazujících otázek. První otázka cílila na to, zdali je čl. 8 Úmluvy – v rámci práva na rodinný nebo soukromý život – použitelný na soudní řízení týkající se osvojení zletilé. V případě že ano, vyvstává další otázka, a to zdali je třeba čl. 8 Úmluvy vykládat tak, že biologický rodič má právo být slyšen v soudním řízení o osvojení zletilé. Konečně pak v případě, že toto právo existuje, Nejvyšší soud Finska zjišťoval, zdali je třeba čl. 8 Úmluvy vykládat v tom smyslu, že biologický rodič by měl mít postavení účastníka řízení a že by měl mít právo domáhat se přezkumu rozhodnutí o osvojení vyšší instancí.

Soud ve svém poradním stanovisku nejprve naznal, že na případ je vhodné nazírat optikou práva na respektování soukromého života, a nikoliv práva na rodinný život. S ohledem na právo na rodinný život totiž Soud nezjistil existenci prvků závislosti mezi A. a C. Dle judikatury Soudu [1] totiž nespádají pod působnost práva na respektování rodinného života případy vztahů mezi rodiči a jejich dospělými dětmi, pakliže v těchto vztazích absentují prvky závislosti nad míru běžných citových vazeb. Soud taktéž nezjistil ani existenci majetkového či rodičovského aspektu ve vztahu A. a C., a tedy dovodil, že právo na rodinný život není na daný případ aplikovatelné. Soud připomněl, že soukromý život dle čl. 8 Úmluvy zahrnuje více aspektů sociální identity. Součástí této identity je i biologické rodi-

čovství. Vzhledem k tomu, že je dle Soudu v případech řízení o osvojení zletilého ohrožena identita biologického rodiče (vzhledem k důsledkům, které s osvojením finské právo spojuje, kdy dochází k přerušení právního rodičovského vztahu se zletilým dítětem), spadá tato situace pod působnost práva na respektování soukromého života. Soud však také zdůraznil, že řízení o osvojení zletilého se snad ještě ve větší míře dotýká soukromého života osvojenice a osvojitele. Do popředí se zde dostává zásada osobní autonomie, přičemž řízení o osvojení zletilého se týká především osobní autonomie osoby osvojitele a osvojenice. Právo biologického rodiče na respektování jeho osobní autonomie tak Soud chápe jako ohraničené osobní autonomií a soukromým životem osvojitele a osvojenice.

Vzhledem ke kladné odpovědi na první otázku se Soud zabýval i otázkou druhou a třetí, které se zaměřovaly na procesní požadavky čl. 8 Úmluvy na vnitrostátní řízení ve věci osvojení zletilého, tedy zdali má biologický rodič právo být slyšen v řízení o osvojení a zdali mu má být uděleno postavení účastníka řízení a má mít právo domáhat se přezkumu rozhodnutí o osvojení. Soud konstatoval, že řízení ve věci osvojení zletilého se týká sféry vzájemných

vztahů jednotlivců mezi sebou. Smluvní státy zde tak disponují širokým prostorem pro uvážení, který nebyl předmětnou vnitrostátní právní úpravou překročen. Soud naznal, že v případech, které se dotýkají práva jednotlivce dle čl. 8 Úmluvy, je nutné, aby existovala základní procesní záruka v podobě práva být slyšen. Orgán rozhodující o osvojení by měl vzít přednesené argumenty v potaz, a to v odpovídajícím rozsahu. Ostatně toto mělo být zřejmě finskými soudy i naplněno, jelikož prvostupňový soud biologickou matku vyslechl, stejně tak jako jí navržené svědky, a na tyto důkazy i následně ve svém posouzení odkazoval. Dle Soudu však již z čl. 8 Úmluvy nevyplývá nutnost přijetí dalších zvláštních záruk, tedy není nezbytné, aby bylo biologickému rodiči ve vnitrostátním řízení přiznáno postavení účastníka, ani aby disponoval právem požadovat přezkum rozhodnutí o osvojení.

[1] Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 10. 12. 1984, S. a S. proti Spojenému království, č. 10375/83.

Jana Zápotocká

Rozsudek ze dne 14. 3. 2023 ve věci Georgiou proti Řecku, č. 57378/18

Porušení práva na spravedlivý proces nepoložením předběžné otázky

Úplné znění rozsudku
Tisková zpráva

Evropský soud pro lidská práva shledal porušení čl. 6 Úmluvy v případě, kdy řecký soud nepředložil Soudnímu dvoru předběžnou otázku. Soud vycházel zejména z toho, že řecký soud byl soudem poslední instance a stěžovatel podání předběžné otázky požadoval. Řecký soud na tuto žádost nereagoval ani podáním předběžné otázky, ani zdůvodněním, proč její položení považuje za irrelevantní.

Stěžovatel byl od roku 2010 do roku 2015 předsedou Řeckého statistického úřadu. V roce 2010 stěžovatel předal Eurostatu revidované údaje o řeckém schodku za rok 2009, aniž by je předtím předložil ke schválení sedmičlenné správní radě Řeckého statistického úřadu. V důsledku tohoto porušení bylo proti stěžovateli zahájeno trestní řízení pro porušení povinnosti. Původně osvobozující rozsudek soudu první instance byl odvolacím soudem zrušen a stěžovatel byl odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody v délce dvou let. Proti tomuto rozhodnutí podal stěžovatel stížnost ke Kasačnímu soudu. V odůvodnění

stížnosti požádal Kasační soud o podání předběžné otázky Soudnímu dvoru. Kasační soud stížnost odmítl. O položení předběžné otázky se Kasační soud ve svém rozhodnutí vůbec nezminil.

Soud nejprve odkázal na svoji dosavadní judikaturu, která stanovila obecné zásady pro použití čl. 6 Úmluvy v obdobných případech [1]. Zejména připomněl, že čl. 6 Úmluvy ukládá vnitrostátním soudům povinnost odůvodnit rozhodnutí, kterými odmítají žádost účastníka řízení o předložení předběžné otázky. Úkolem Soudu při absenci položení předběžné otázky je ověřit, zda rozhodnutí o odmítnutí položit předběžnou otázku bylo řádně odůvodněno. Soudu naopak nepřísluší přezkoumávat případná pochybení, kterých se vnitrostátní soudy mohly dopustit při výkladu nebo použití příslušného práva. Vnitrostátní soudy, proti jejichž rozhodnutí nelze podat opravný prostředek, jsou povinny odůvodnit odmítnutí předložit předběžnou otázku týkající se výkladu unijního práva s ohledem na výjimky stanovené judikaturou Soudního dvora. Musí tedy uvést důvody, proč se domnívají, že daná

otázka není pro spor relevantní, nebo že dotčené ustanovení již bylo Soudním dvorem dostatečně jasně vyloženo, nebo dokonce že dotčené ustanovení nenechává žádný prostor pro důvodné pochybnosti o výkladu [2].

V projednávané věci nebylo možné proti rozhodnutí Kasačního soudu podat opravný prostředek. Kasační soud byl povinen odůvodnit své rozhodnutí nepředložit Soudnímu dvoru předběžnou otázku. Přesto se Kasační soud s žádostí stěžovatele o předložení předběžné otázky vůbec nevypořádal, a ani neuvedl žádné důvody, proč se domníval, že podání předběžné otázky nebylo na místě. Z odůvodnění nelze zjistit, zda byla otázka považována za irelevantní, zda se Kasační soud domníval, že dotčené ustanovení je jasné, nebo zda byla žádost stěžovatele jednoduše ignorována. Došlo tedy k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Rozhodnutí Soudu není nijak překvapivé, neboť vychází z jeho ustálené judikatury. Stejně jako Soud, i Soudní dvůr ve své judikatuře dovedl povinnost vnitrostátního soudu své rozhodnutí o nepředložení předběžné otázky odůvodnit [3]. Soudní dvůr ale naopak nepřipouští, že by žádost účastníka o podání předběžné otázky hrála

roli při rozhodování vnitrostátních soudů a podání předběžné otázky proto není právem stran řízení. Soudní dvůr odmítl podat předběžnou otázku zatím ještě nikdy ne navázal na právo na spravedlivý proces a čl. 47 Listiny základních práv Evropské unie. Právě proto je štrasburský rozsudek ve věci Georgiou proti Řecku v oblasti unijního procesního práva tak významným, když stranám řízení přiznává v řízení důležitou roli a umožňuje v důsledku dovést porušení práva na spravedlivý proces.

Eva Šišková

[1] Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 8. 4. 2014, Dhahbi proti Itálii, č. 17120/09, bod 31; rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 24. 4. 2018, Baydar proti Nizozemí, č. 55385/14, body 41-44; rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 13. 7. 2021, Bio Farmland Betriebs S. R. L. proti Rumunsku, č. 43639/17, body 48-51.

[2] Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 10. 4. 2012, Vergauwen a ostatní proti Belgii, č. 4832/04, body 89-90.

[3] Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 6. 10. 2021, Consorzio, C-561/19.

Rozsudek ze dne 1. 7. 2023 ve věci Grosam proti České republice, č. 19750/13

Nedodržení šestiměsíční lhůty pro podání stížnosti a překročení pravomoci Soudu při vypořádání takové stížnosti

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Evropský soud pro lidská práva zrušil rozsudek svého prvního senátu, který shledal porušení práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 Úmluvy. Velký senát dospěl k závěru, že první senát překročil pravomoc Soudu, když rozhodoval o porušení práva na nezávislý a nestranný soud, které stěžovatel navrhl až dodatečně a opožděně.

V Bulletinu oddělení analytiky a srovnávacího práva č. 2/2022 jsme popsali skutkové okolnosti případu Grosam proti České republice, ve kterém se první senát Soudu zabýval složením a fungováním kárného senátu českého Nejvyššího správního soudu. První senát dospěl k závěru o porušení stěžovatelova práva na spravedlivý proces. Případ posléze byl postoupen velkému senátu.

Velký senát se vypořádával zejména s námitkou české vlády o nedodržení lhůty šesti měsíců pro podání stížnosti.

První senát podle něj překročil pravomocí mu svěřené čl. 32 a 34 Úmluvy, když rozšířil z vlastní iniciativy předmět řízení nad rámec toho, co stěžovatel vymezil ve své stížnosti. Stěžovatel ve své stížnosti namítal, že vnitrostátní právo brání jakémukoliv odvolání proti rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu. Netvrdil, že tento kárný senát není soudem, ale že není soudem nejvyšší instance. Z těchto důvodů velký senát na rozdíl od prvního senátu dospěl k závěru, že stěžovatel ve stížnosti nenamítal porušení práva na nezávislý a nestranný soud podle čl. 6 Úmluvy. Pokud stěžovatel toto porušení chtěl namítat, měl tak učinit již při podání stížnosti, a nikoliv až ve svém vyjádření z listopadu 2015. Disciplinární řízení se stěžovatelem bylo ukončeno v září 2012, kdy bylo stěžovateli doručeno rozhodnutí o zamítnutí ústavní stížnosti. Stížnost na porušení práva na nezávislý a nestranný soud, kterou stěžovatel Soudu podal v listopadu 2015, byla proto podána opožděně a měla být podle čl. 35 Úmluvy zamítnuta. Velký senát vyhověl námitce vlády o nedodržení šestimě-

síční lhůty pro podání stížnosti. Zbývající námitky stěžovatele prohlásil velký senát za nepřipustné pro zjevnou neopodstatněnost nebo neslučitelnost s Úmluvou. Svým jednomyslným rozhodnutím velký senát nahradil rozhod-

nutí prvního senátu, který původně dovodil porušení práva na spravedlivý proces Českou republikou.

Eva Šišková

Rozsudek velkého senátu ze dne 15. 5. 2023 ve věci Sanchez proti Francii, č. 45581/15 Trestněprávní odpovědnost politika v návaznosti na nemonitorování nenávistných komentářů ze strany třetích osob na jeho účtu na sociální síti

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Velký senát Evropského soudu pro lidská práva se ve věci Sanchez proti Francii zabýval souladem trestněprávního postihu místního politika a kandidáta do Parlamentu za trestný čin podněcování k nenávisti s čl. 10 Úmluvy, tedy právem na svobodu projevu, v návaznosti na nepřijetí opatření proti nenávistným komentářům zveřejněným třetími osobami na jeho účtu na sociální síti. Soud neshledal porušení Úmluvy, neboť rozhodnutí vnitrostátních soudů byla založena na relevantních a dostatečných důvodech a napadený zásah byl nezbytný v demokratické společnosti.

Stěžovatel, místní politik a kandidát do Parlamentu, zveřejnil v říjnu 2011 příspěvek, kterým se vyjadřoval ke svému politickému oponentovi na svém facebookovém profilu. Pod uvedeným příspěvkem se posléze objevily komentáře výrazně negativně laděné proti muslimskému obyvatelstvu. Rovněž v nich byla zmíněna partnerka uvedeného oponenta, L. T., která záhy podala trestní oznámení. Stěžovatel na své síti zveřejnil zprávu, v níž vyzval komentátory, aby dbali na obsah svých komentářů, zveřejněné komentáře však odmítl moderovat. Uvedený profil byl veřejně přístupný, spravovaný stěžovatelem, odkazoval se na něj a využíval jej v rámci své kampaně. Jeden z komentářů byl smazán jeho autorem na výzvu partnerky druhého politika. Zbýlé komentáře zůstaly veřejně přístupné ještě několik měsíců. Stěžovatel byl ve vnitrostátním řízení odsouzen za podněcování k nenávisti nebo násilí na muslimy, neboť neprodleně nesmazal komentáře na své sociální síti. Byl mu uložen peněžitý trest. Další dva komentující byli odsouzeni jako spolupachatelé. Stěžovatel před Soudem namítal porušení jeho práv plynoucích z čl. 10 Úmluvy, přičemž v senátním rozsudku Soud shledal, že k porušení práva na svobodu projevu nedošlo [1].

Soud mimo jiné posuzoval, zda byl zásah do práva stěžovatele předepsaný zákonem. Připomněl, že čl. 10 vyžaduje nejen to, aby mělo napadené opatření právní základ ve vnitrostátním právu, ale odkazuje také na kvalitativní vlast-

nosti daného zákona, který by měl být pro adresáta přístupný a předvídatelný co do otázky jeho účinků. Jde-li o požadavek předvídatelnosti, norma musí být formulována dostatečně přesně, aby umožnila dotyčné osobě upravit své chování. Uvedená osoba musí být schopna, v případě potřeby i s pomocí, v přiměřené míře předvídat důsledky, které může její jednání mít. Z požadavků plynoucích z Úmluvy však neplyne, že by důsledky musely být předvídatelné plně. Právní úprava, která přiznává určitou diskreční pravomoc, tak sama o sobě není v rozporu s požadavkem předvídatelnosti, pokud je rozsah této pravomoci a způsob jejího uplatnění určen dostatečně jasně s ohledem na legitimní cíl předmětného opatření, aby byla jednotlivci poskytnuta přiměřená ochrana před svévolným zásahem.[2] Míra přesnosti vyžadovaná od vnitrostátních právních předpisů, jež nemohou předvídat všechny situace, do značné míry závisí na obsahu daného předpisu, oblasti, kterou má pokrýt a počtu a postavení osob, jimž je určen.[3] Ani nová právní otázka, která dosud nebyla vyjasněna, není sama o sobě neslučitelná s uvedenými požadavky.

Soud se dále zabýval zejména relevantními ustanoveními zákona o audiovizuální komunikaci. Z uvedených ustanovení plynula trestněprávní odpovědnost za vymezené činy spáchané prostřednictvím prostředků elektronické komunikace několika osobám, včetně vydavatele („publication director“), případně autorovi a původci („producer“). Kasační soud pojem „původce“ vymezil tak, že se jedná o osobu, která se z vlastní iniciativy ujala vytvoření elektronické komunikační služby pro výměnu názorů na předem definována témata. V souladu se závěry Ústavní rady pak trestní senát Kasačního soudu předmětná ustanovení vyložil tak, že trestní odpovědnost původce lze dovodit pouze tehdy, pokud je možné prokázat, že původce znal obsah komentářů uživatelů před jejich zveřejněním nebo pokud neprodleně nezakročil a neodstranil komentář poté, co se o něm dozvěděl. Stěžovatel ve věci zpochybnil předvídatelnost svého odsouzení, zejména svého zařazení coby „původce“, nicméně podle Soudu je definice plynoucí

z judikatury jasná a jednoznačná. Odpovědnost jednotlivce jako správce účtu na Facebooku nebyla rozhodovací činnosti soudů řešena. Uvedené však samo o sobě není v rozporu s požadavky na dostupnost a předvídatelnost práva. Konečný výklad vnitrostátními soudy byl navíc možný a rozumně předvídatelný.

Soud konstatoval, že zásah sledoval legitimní cíl v podobě ochrany pověsti a práv jiných a předcházení nepokojům a zločinnosti. Dále se Soud zabýval tím, zda bylo namítané opatření nezbytné v demokratické společnosti. Prvně se vyjádřil k povaze napadených komentářů. Uvedl, že se jednoznačně týkaly muslimů a vykreslovaly je jako skupinu, kterou označovaly hanlivými výrazy. Některé z komentářů by bylo možné vnímat ve specifickém kontextu volební kampaně jako snahu upozornit na místní problémy. Soud však upozornil, že ve volebním kontextu je dopad rasistických a xenofobních projevů větší a škodlivější. Zmíněné platí o to více ve věci stěžovatele, kdy v rozhodnou dobu bylo politické a společenské klima neklidné. Při přihlédnutí k tomu, že komentáře byly zveřejněny na „zdi“ politika během voleb, a při výkladu a posouzení bezprostředního kontextu představují tyto komentáře nenávistný projev. Je tomu tak s ohledem na jejich obsah, celkové vyznění, hrubost a vulgárnost některých výrazů. Dosah předmětných výroků se navíc neomezoval pouze na členy a příznivce strany. Stěžovatel namítal, že komentáře byly v souladu s manifestem jeho strany, který nebyl z právního pohledu problematický. Soud připomněl, že ačkoliv mají politické strany právo hájit své názory na veřejnosti, i když mohou část obyvatelstva urazit, šokovat nebo znepokojit, musí se vyvarovat obhajoby rasové diskriminace nebo uchýlení se ke štvavým či ponižujícím poznámkám a postojům. Takové jednání by mohlo vyvolat reakce veřejnosti, které by byly na újmu pokojnému společenskému klimatu a mohly by narušit důvěru v demokratické instituce.

Soud se rovněž vyjádřil k politickému kontextu a odpovědnosti stěžovatele za komentáře třetích osob. Uvedl, že přičítání odpovědnosti za činy spáchané třetími osobami se může lišit v závislosti na metodách prověřování nebo moderování, které používají „původci“ a uživatelé, kteří používají sociální sítě pro nekomerční účely. Vzhledem k tomu, že internet se stal jedním z hlavních nástrojů, jimiž jednotlivci uplatňují své právo na svobodu projevu, je podle Soudu potřeba zásahy do výkonu uvedeného práva posuzovat zvláště pečlivě, neboť mohou mít odrazující účinek, který s sebou nese riziko autocenzury. Takové riziko však nesmí zastřít existenci jiných nebezpečí pro výkon a užívání základních práv a svobod. Z tohoto důvodu musí být v zásadě zachována možnost osob domáhat se určení odpovědnosti u hanlivých nebo jiných právem neaprobovaných výroků, která bude představovat účinný prostředek nápravy případných porušení. V rozhodné době neměl správce účtu na Facebooku používaného k nekomerčním účelům plnou možnost kontrolovat správu komentářů. K dispozici nebyl dostupný žádný automatický proces filtrování a účinná kontrola všech komentářů, zejména v případě velmi populárního účtu, by vyžadovala využití

značných prostředků. Pokud by však „původci“ nebyli za komentáře odpovědní, mohlo by to usnadnit nebo podpořit zneužívání dané platformy, nenávistné projevy, výzvy k násilí, lži a dezinformace. I když profesionální subjekty, které vytvořily sociální sítě a zpřístupnily je ostatním uživatelům, nevyhnutelně mají jisté povinnosti, mělo by dojít ke sdílení odpovědnosti mezi všemi zúčastněnými subjekty, což by v případě potřeby umožnilo odstupňovat míru odpovědnosti a způsob jejího přičítání podle objektivní situace každého z nich. Francouzské právo je přitom v souladu s uvedeným pohledem. Vnitrostátní soudy se navíc odvolávaly na postavení stěžovatele jako politika a vyvozovaly z toho, že na něj dopadá zvláštní povinnost větší ostražitosti. Politik může s větší pravděpodobností ovlivňovat voliče, nebo je dokonce přímo či nepřímo nabádat k zaujímání postojů, které by se mohly ukázat jako protiprávní. Uvedený závěr však nelze chápat tak, že by znamenal převrácení zásad stanovených v judikatuře Soudu. Konkrétní stěžovatelovy povinnosti plynoucí z jeho postavení politika jsou neoddělitelné od zásad týkajících se práv, která s tímto postavením souvisejí. Teprve po řádném zohlednění těchto zásad by bylo možné, aby vnitrostátní soudy (pokud by to odůvodňovaly jimi předložené skutečnosti a pokud by jejich rozhodnutí obsahovalo patřičné odůvodnění) založily své rozhodnutí na tom, že svoboda politického projevu není absolutní a že smluvní stát ji může podrobit určitým omezením nebo sankcím. Vnitrostátní soudy jsou nejlépe způsobilé posoudit skutkové okolnosti s ohledem na složitý místní kontext a jejich politický rozměr. Výrazy použité ve sporných komentářích jasně podněcovaly k nenávisti a násilí vůči osobě na základě jejího náboženského vyznání, což není možné zastřít nebo bagatelizovat volebním kontextem nebo touhou diskutovat o místních obtížích.

Soud se rovněž zabýval opatřeními přijatými stěžovatelem. Uvedl, že minimální míra moderace nebo automatického filtrování by byla žádoucí, aby bylo možné co nejrychleji identifikovat zjevně protiprávní komentáře a zajistit jejich smazání v přiměřené lhůtě, a to i v případě, že nedošlo k oznámení ze strany poškozeného a současně, aby bylo ostatním uživatelům umožněno přidávat komentáře. Správce účtu si nemůže nárokovat právo na beztrestnost při používání elektronických prostředků a má povinnost jednat v mezích, které od něj lze rozumně očekávat. V projednávané věci žádný předpis nevyžadoval automatické filtrování komentářů a na Facebooku neexistovala žádná praktická možnost předchozího moderování obsahu. Proto vyvstala otázka, jaké kroky měl nebo mohl stěžovatel rozumně podniknout v postavení „původce“ ve smyslu vnitrostátního práva.

Původní příspěvek stěžovatele nebyl protiprávní, nicméně vnitrostátní soudy vzaly v úvahu, že se rozhodl svou zeď zpřístupnit veřejnosti a svým přátelům povolil, aby na ni psali komentáře. Soud poznamenal, že i když s uvedeným souhlasí, dané rozhodnutí nelze stěžovateli samo o sobě vytýkat, neboť se jedná o možnost, kterou mu daná platforma poskytla a která mu umožnila komunikovat s voliči. Vzhledem k napětí na místní úrovni v rozhodnou dobu

a v souvislosti s volbami provázely tuto možnost případně závažné důsledky. Uvedeného si stěžovatel musel být vědom. Soud tedy považuje za legitimní rozlišovat mezi zpřístupněním „zdi“ konkrétním osobám a široké veřejnosti. V druhém případě si každý, zvláště pak politik se zkušeností s komunikací s veřejností, musí být vědom většího rizika přehnaných a nemístných výroků, které by se mohly vyskytnout a nutně se dostat do povědomí širšího okruhu osob. Uvedené je navíc prvkem, který přímo souvisel se záměrným výběrem stěžovatele, jenž působil nejen jako politik ale též jako profesionál v otázkách strategie komunikace online. Kromě toho bylo používání Facebooku podmíněno přijetím určitých podmínek, s nimiž musel být stěžovatel seznámen. Stěžovatel považoval za vhodné vyzvat své „přátele“, aby si dávali pozor na obsah svých komentářů. Tím dal zjevně najevo, že si je přinejmenším vědom problémů, které některé komentáře vyvolávají. Předmětnou zprávu však zveřejnil, aniž by dotčené komentáře smazal, a aniž by si dal tu práci a zkontroloval nebo nechal zkontrolovat obsah v té době veřejně přístupných komentářů, ačkoli byl bezprostředně informován o problémech, které by mohly nastat. Jeden z komentářů byl jeho autorem okamžitě smazán, nešlo tedy po stěžovateli požadovat, aby jednal ještě rychleji. Uvedený komentář je však pouze jedním z prvků, které je třeba v tomto případě zohlednit. Stěžovatel totiž nebyl odsouzen za izolovaně posuzované výroky konkrétních autorů, ale za to, že neprodleně neodstranil všechny dotčené protiprávní komentáře. Tyto komentáře představovaly formu pokračujícího dialogu, jenž tvořil koherentní celek, a bylo odůvodněné, aby je vnitrostátní orgány jako takové vnímaly. V návaznosti na uvedený dialog byla proto stěžovateli uložena povinnost zaplatit určitou částku L. T. v souvislosti s komentářem, který byl již smazán. Vnitrostátní soudy navíc vydaly odůvodněná rozhodnutí a postupovaly při rozumném posouzení skutkového stavu, přičemž se konkrétně zabývaly otázkou, zda stěžovatel věděl o protiprávních komentářích zveřejněných na jeho „zdi“. Stěžovatel vyšetřovateli sdělil, že komentářů zveřejněných na jeho „zdi“ bylo příliš mnoho na to, aby je mohl pravidelně číst vzhledem k množství přátel vyšším než 1800, kteří mohli komentáře zveřejňovat dvacet čtyři hodin denně. Ve skutečnosti se však pod konkrétním příspěvkem objevilo pouze asi patnáct komentářů. Nevystala tedy žádná otázka týkající se obtíží způsobených potenciálně nadměrným provozem na účtu politika a zdrojů potřebných k zajištění jeho účinné kontroly. V této souvislosti Soud konstatoval, že je vhodné provést posouzení přiměřenosti na základě míry odpovědnosti, kterou lze přičíst správci účtu. Uvedl, že soukromá osoba s omezenou známostí a reprezentativností by měla menší rozsah povinností než místní politik nebo kandidát ve volbách do místní samosprávy, který by zase nesl menší zátěž než osobnost známá celostátně, na niž se nutně budou klást ještě větší nároky.

Dále se Soud vyjádřil k odpovědnosti třetích osob, přímých autorů komentářů. Uvedl, že jednání, z něhož byl obviněn stěžovatel se lišilo od jednání autorů komentářů. Jednak se na něj vztahoval jiný režim odpovědnosti a jednak stěžovatel nebyl stíhán místo autorů, kteří byli rovněž souzeni a odsouzeni. V důsledku toho v projednávané věci nevystávají žádné otázky týkající se anonymity na internetu a identifikace autorů, jak je Soud zkoumal ve věci Delfi proti Estonsku [4]. Konečně Soud poznamenal, že mezinárodní právo se nezabývá otázkou, zda by měli být stíháni autoři, a nikoliv osoby, jež zprostředkují svou platformu. To platí zejména, pokud zprostředkovatelé nejsou profesionálními subjekty v oblasti digitálních služeb, které vykonávají činnost na internetu za účelem komerčního zisku, ale jednotlivci, jako je stěžovatel, kteří využívají sociální sítě, na nichž mohou být zveřejňovány komentáře třetích osob.

Závěrem se Soud zabýval důsledky vnitrostátního řízení pro stěžovatele. Odsouzení za trestný čin mohlo mít pro uživatele sociálních sítí nebo diskusních fór odrazující účinky. Uložení trestu odnětí svobody za trestný čin v souvislosti s politickými projevy může být slučitelné se svobodou projevu, avšak pouze za výjimečných okolností, zejména v případě nenávistných projevů nebo podněcování k násilí. Kromě toho, i když se peněžitá sankce v určité výši může vzhledem k okolnostem jevit jako přísná, je třeba ji posuzovat s ohledem na skutečnost, že mohl být uložen trest odnětí svobody.

Rozhodnutí vnitrostátních soudů tedy podle velkého senátu byla založena na relevantních a dostatečných důvodech, a to jak pokud jde o odsouzení stěžovatele v trestním řízení, tak pokud jde o odpovědnost přičítanou stěžovateli coby politikovi za protiprávní komentáře zveřejněné v předvolebním období na jeho facebookové „zdi“ třetími osobami, které byly identifikovány a stíhány jako spolupachatelé. Napadený zásah je tudíž považován za nezbytný v demokratické společnosti a v souladu s čl. 10 Úmluvy.

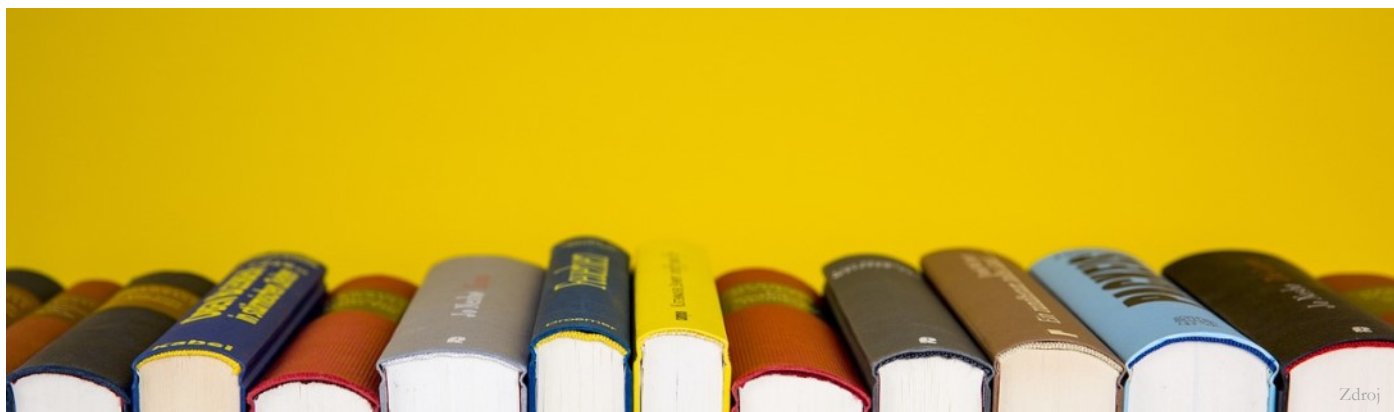
Livia Ivánková

[1] Senátní rozsudek byl anotován v Bulletinu č. 3/2021. Dostupný [zde](#).

[2] Rozsudek velkého senátu ze dne 20. 1. 2020 ve věci Magyar Kétfarkú Kutya Párt proti Maďarsku, č. 201/17.

[3] Rozsudek velkého senátu ze dne 5. 4. 2022 ve věci NIT S.R.L. proti Moldavsku, č. 28470/12.

[4] Rozsudek velkého senátu ze dne 16. 6. 2015 ve věci Delfi AS proti Estonsku, č. 64569/09.

Zdroj

Rozsudek senátu ze dne 30. 3. 2023 ve věci Szolcsán proti Maďarsku, č. 24408/16 Rasová segregace romských žáků

Závaz

Úplné znění rozsudku

V souvislosti s rasovou segregací na základní škole shledal Evropský soud pro lidská práva ve věci Szolcsán proti Maďarsku porušení zákazu diskriminace podle čl. 14 Úmluvy ve spojení s právem na vzdělání dle čl. 2 Protokolu č. 1, neboť rozdílné zacházení se stěžovatelem nemohlo být objektivně a rozumně odůvodněné jakýmkoliv legitimním cílem.

Stěžovatel romského etnika nastoupil na základní školu Jókai Mór, tedy jedinou státní školu v Pilicsabě a v obvodu Pilisvörösvár. Uvedenou školu navštěvovaly téměř výhradně romské děti, ačkoliv podle stěžovatele tvořili Romové pouze 4 % populace Piliscsaby. Podle stěžovatele byla výuka špatná, materiální a personální podmínky nedostatečné. Do roku 2013 byla dotčená škola pod správou místní samosprávy, která uznala, že dochází k rasové segregaci, přičemž přijala usnesení o odstranění segregace a odložila další zápis do uvedené školy. Poté přešla škola pod správu státního orgánu, zápis byl obnoven a do prvního ročníku nastoupili pouze 4 žáci. Stěžovatel podal žádost o přestup do další školy ve stejném obvodu, Dózsa György, která byla dostupná veřejnou dopravou během pěti minut. Žádosti stěžovatele nebylo vyhověno, neboť nebydlel ve spádové oblasti. Stěžovatel podal odvolání a tvrdil, že jeho žádost byla zamítnuta kvůli jeho romskému původu. Rovněž stěžovatelovo odvolání nebylo úspěšné, neboť škola Jókai Mór mu byla geograficky nejbližší a v jeho zájmu tudíž mělo být ji dále navštěvovat. Stěžovatel se obrátil na správní soud s tvrzením, že byl vystaven segregovanému vzdělávání a diskriminaci na základě jeho etnicity. Správní soud rozhodl, že ve věci bylo přiměřeně uplatněno správní uvážení a že rozhodujícím faktorem bylo umístění školy. Stěžovatel se obrátil též na Kurii a později podal ústavní stížnost, nebyl však úspěšný.

Před Soudem stěžovatel namítal porušení zákazu diskriminace podle čl. 14 Úmluvy ve spojení s právem na vzdělání podle čl. 2 Protokolu č. 1. Soud připomněl obecné zásady ve věcech týkajících se namítané diskriminace romských žáků při výkonu jejich práva na vzdělávání, které byly stanoveny zejména ve věci D. H. a ostatní proti České republice[1]. Zejména zdůraznil, že diskriminace z důvodu etnického původu je jednou z forem rasové diskriminace. Rasová diskriminace je obzvláště závažným druhem dis-

kriminace a vzhledem ke svým nebezpečným následkům vyžaduje od vnitrostátních orgánů zvláštní ostražitost a důraznou reakci. Soud rovněž rozhodl, že v současné demokratické společnosti postavené na zásadách pluralismu a respektu k různým kulturám nelze objektivně ospravedlnit žádné rozdílné zacházení, které je založeno výlučně nebo v rozhodující míře na etnickém původu osob. Dále konstatoval, že Romové se v důsledku své pohnuté historie stali specifickým typem znevýhodněné a zranitelné menšiny. Proto vyžadují zvláštní ochranu. Jejich zranitelné postavení znamená, že jejich potřebám a odlišnému způsobu života by měl být věnován zvláštní zřetel jak v příslušném právním rámci, tak při rozhodování v konkrétních věcech. Soud rovněž připomněl, že diskriminace může být důsledkem faktické situace a že v případech diskriminace ve vzdělávání není nutné prokazovat záměr diskriminovat ze strany příslušných vnitrostátních orgánů.

Stěžovatel v projednávané věci namítal segregaci, které byl vystaven ve škole Jókai Mór, a skutečnost, že mu bylo odmítnuto přestoupit do jiné školy kvůli jeho romskému etnickému původu. V této souvislosti Soud připomíná, že podle vnitrostátního práva neexistuje žádné právo na přijetí do jiné školy než do školy ve spádové oblasti. To ostatně reprezentuje též odůvodnění neumožnění přestupu, ke kterému se uchýlily v zásadě všechny orgány. Stěžovatel rovněž bylo sděleno, že je v jeho nejlepším zájmu zůstat na původní škole. V dané souvislosti Soud poznamenává, že školu Dózsa György navštěvovalo přibližně 27 studentů z Pilicsaby, u těchto žáků tedy nehrálo bydlíště mimo spádovou oblast roli. Vzhledem k absenci jakýchkoli konkrétních důkazů nebo statistických údajů však Soud nemůže dospět k jednoznačnému závěru, zda byla žádost stěžovatele o přestup skutečně zamítnuta v důsledku jeho romského původu, či nikoli.

Dále se Soud zaměřil na tvrzení o segregovaném vzdělávání ve škole Jókai Mór. V této souvislosti Soud poznamenává, že strany nezpochybily, že školu v Jókai Mór navštěvovali téměř výhradně romští žáci, zatímco romská populace ve spádové oblasti zřejmě nepřesahovala 4 % obyvatel. Vláda rovněž výslovně nezpochybnila, že učební osnovy vyučované ve škole Jókai Mór byly nekvalitní. Soud se neztotožnil se závěrem Kurie, dle které skutečnost, že Jókai Mór navštěvovaly téměř výhradně romské děti, ne-

představovala segregaci, ale pouze odrážela přítomnost dalších romských dětí ve spádové oblasti školy. Takový závěr nebyl ničím podložen. Za těchto okolností situace stěžovatele ve škole Jókai Mór postačuje k tomu, aby Soud dospěl k závěru, že byl vzděláván v segregovaných podmínkách, z čehož státu plyne pozitivní závazek přijmout opatření k nápravě této faktické nerovnosti a zamezit diskriminaci plynoucí z nadměrného zastoupení žáků romského původu ve škole Jókai Mór. Vláda tvrdila, že stát splnil svůj pozitivní závazek tím, že stěžovatel měl možnost přestoupit na jednu ze dvou dalších škol v Piliscsabě, a to na katolickou školu nebo na školu pro německou menšinu. V této souvislosti Soud nejprve poznamenává, že nelze s jistotou tvrdit, že některá ze škol by měla povinnost stěžovatele zapsat. Zatímco vláda tvrdila, že obě školy byly okresními školami a měly povinnost přijmout děti žijící v Piliscsabě, stěžovatel předložil korespondenci s ředitelem německé menšinové školy, který tuto informaci vyvrátil. Vláda navíc nevyvrátila tvrzení stěžovatele, že tyto dvě školy byly špatně vybaveny pro přijetí dítěte s postižením, jakým je stěžovatel.

Soud konstatoval, že ze všech případů diskriminace romských žáků plyne, že vzdělávání romských dětí v segregovaných třídách nebo školách bez přijetí odpovídajících opatření s cílem napravit nerovnosti, kterým byly vystaveny, lze jen stěží považovat za slučitelné s povinností státu nediskriminovat jednotlivce na základě jejich rasy nebo etnického původu.

Soud se proto domnívá, že i přes chybějící diskriminující úmysl státních orgánů nelze rozdílné zacházení, kterému byl stěžovatel vystaven v rámci svého vzdělávání, považovat za objektivně a rozumně odůvodněné jakýmkoli legitimním cílem. Stát rovněž nepřijal přiměřená opatření s cílem napravit situaci a zabránit jejímu přetrvávání a z toho vyplývající diskriminaci. Došlo tudíž k porušení čl. 14 Úmluvy ve spojení s čl. 2 Protokolu č. 1.

Livia Ivánková

[1] Rozsudek velkého senátu ze dne 13. 11. 2007, D. H. a ostatní proti České republice, č. 57325/00.

JUDIKATURA SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE

Rozsudek ze dne 15. 6. 2023 ve věci Bank M., C-520/21

K rozsahu náhrady v případě zrušení spotřebitelské smlouvy o hypotečním úvěru z důvodu zneužívajícího ujednání

Úplné znění rozsudkuTisková zpráva

Soudní dvůr rozhodl, že směrnice o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách [1] (dále jen „směrnice“) nebrání tomu, aby mohl spotřebitel požadovat po úvěrové instituci náhradu jdoucí nad rámec vrácení měsíčních splátek a poplatků a zákonných úroků z prodlení, současně však brání tomu, aby úvěrová instituce mohla obdobně požadovat po spotřebiteli náhradu nad rámec vyplacených finančních prostředků a zákonných úroků z prodlení.

Po skutkové stránce se v původním řízení jednalo o spor mezi polským spotřebitelem, který uzavřel s bankovní institucí se sídlem ve Švýcarsku smlouvu o hypotečním úvěru placeném ve švýcarských francích. V rámci peněžního plnění ze strany žalobce vůči bance docházelo podle uvedené smlouvy k převodu polských zlotých na švýcarské franky podle aktuálního kurzu banky v okamžiku platby.

Žalobce se před vnitrostátními soudy domníval, že ustanovení smlouvy, vztahující se na určení směnného kurzu, bylo neplatné z důvodu jeho rozporu s vnitrostátním právem, dle kterého se mělo jednat o zneužívající ustanovení. Domáhal se zaplacení částky odpovídající polovině zisku, který banka získala tím, že měla bez právního důvodu k dispozici měsíční splátky na základě zneužívajícího ustanovení předmětné smlouvy.

Vnitrostátní soud předložil Soudnímu dvoru předběžnou otázku, jejíž podstatou bylo, zda unijní právo, resp. směrnice, umožňují, aby se strana smlouvy o hypotečním úvěru v případě jejího zrušení jako celku – když po odstranění zneužívajících ujednání smlouva nemůže nadále existovat – domáhala vrácení částky nad rámec částek, které si strana na základě smlouvy vyplatila (jako je tedy např. uvedený zisk banky plynoucí z toho, že s finančními prostředky obdrženými bez právního důvodu disponuje).

Soudní dvůr v první řadě připomenul, že s ohledem na to, že samotná směrnice na předmětnou otázku výslovně neodpovídá, je třeba vycházet z vnitrostátní úpravy, každopádně však v souladu s cíli směrnice. Pravidla vztahující se na zrušení smlouvy z důvodu vady zneužívajícího ustanovení, bez kterého nemůže smlouva dále existovat, by měla nastolit právní i faktickou situaci spotřebitele, kdyby k uzavření smlouvy nedošlo; a měl by být rovněž zachován odrazující účinek, jenž je jedním z cílů směrnice.

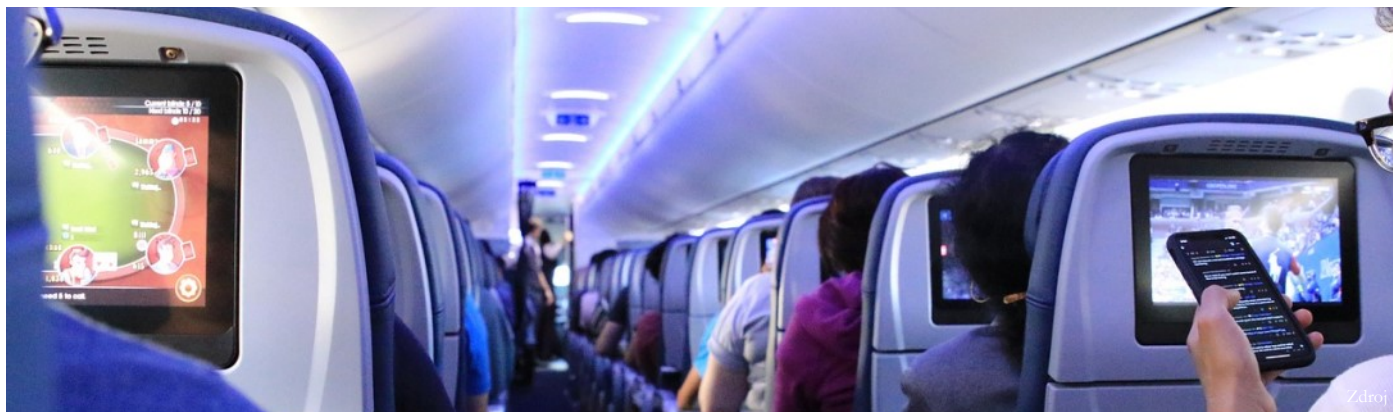
V souladu s uvedeným Soudní dvůr konstatoval, že směrnice nevylučuje možnost, aby se spotřebitel mohl domáhat náhrady, která směřuje nad rámec vrácení zaplacených měsíčních splátek, a tato možnost je mimo jiné i v souladu s odrazujícím účinkem vůči bance – aby nebyla do spotřebitelských smluv začleňována zneužívající ujednání, jejichž důsledkem může být právě i její zisk nad rámec samotných spotřebitelem zaplacených částek. Aplikace uvedeného v duchu zásady proporcionality je posléze na vnitrostátním soudu.

Nahlíženo z druhé strany, Soudní dvůr ovšem konstatoval, že banka obdobnou možností jako spotřebitel nedisponuje, a náhrady nad rámec poskytnutých finančních částek požadovat nemůže. Takový stav by totiž přispíval k omezení odrazujícího účinku na poskytovatele finančních služeb, a naopak spotřebitelé by mohli být motivováni k tomu, aby ve vztahu založeném smlouvou obsahující zneužívající ujednání raději setrvali, než aby se domáhali nápravy v souladu s unijní úpravou. Rovněž s ohledem na to, že využití zneužívajícího ujednání, resp. protiprávní situace, byly důsledkem jednání banky, nemělo by jí být umožněno čerpat výhody z takového jednání.

Zejména s ohledem na shora uvedené Soudní dvůr rozhodl, že směrnicí je třeba vykládat tak, že nebrání tomu, aby mohl spotřebitel požadovat po úvěrové instituci náhradu jdoucí nad rámec vrácení měsíčních splátek a poplatků

a zákonných úroků z prodlení, jestliže jsou respektovány cíle směrnice a zásada proporcionality. Současně však brání tomu, aby úvěrová instituce mohla požadovat po spotřebiteli náhradu nad rámec vyplacených finančních prostředků a zákonných úroků z prodlení.

Jan Bena

Rozsudek ze dne 20. 4. 2023 ve věci Blue Air Aviation SA, C-775/21 a C-826/21

K otázce, zda šíření hudebního díla jako hudební kulisy v dopravním prostředku představuje sdělování veřejnosti

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Soudní dvůr Evropské unie rozhodl, že šíření hudebního díla jako hudební kulisy v dopravním prostředku představuje sdělování veřejnosti ve smyslu unijního práva. Pouhá instalace zvukového zařízení a případně softwaru umožňujících šíření hudební kulisy v dopravním prostředku však nepředstavuje sdělování veřejnosti. Unijní právo brání vnitrostátní právní úpravě, která stanovuje vyvratitelnou domněnku sdělování hudebních děl veřejnosti založenou na výskytu zvukových systémů v dopravních prostředcích.

Dvě rumunské organizace kolektivní správy autorských děl v oblasti hudby a práva s nimi spojenými podaly žalobu proti rumunské letecké společnosti Blue Air a rumunské železniční dopravní společnosti CFR, ve které se domáhaly zaplacení dlužných odměn a pokut za sdělování hudebních děl veřejnosti bez platné licence v dopravních prostředcích. Odvolací soud v Bukurešti, který se žalobami zabýval v druhém stupni, dospěl k závěru, že otázka, zda sdělování hudebního díla jako hudební kulisy představuje sdělování veřejnosti, není prosta nejasností. Rozhodl se proto položit předběžné otázky Soudnímu dvoru.

Soudní dvůr se nejprve zabýval otázkou, zda šíření hudebního díla jako hudební kulisy v dopravním prostředku pro přepravu cestujících představuje sdělování veřejnosti ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (dále jen „směrnice 2001/29“). Soudní dvůr připomněl, že pojem sdělování veřejnosti musí být chápán v širokém smyslu tak, že se vztahuje na veškeré sdělování veřejnosti nepřítomné v místě, ze kterého sdělení vychází. Zahrnuje v sobě dva kumulativní prvky, a sice sdělování díla a sdělování tohoto

[1] Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.

díla veřejnosti, a předpokládá individuální posouzení. Při posouzení je třeba zohlednit několik doplňujících kritérií neautonomní povahy, která spolu navzájem souvisí. Mezi těmito kritérii hraje nepominutelnou úlohu uživatel a vědomá povaha jeho zásahu. Jednání uživatele totiž představuje sdělování, pokud při plné znalosti důsledků svého jednání zprostředkuje svým klientům přístup k chráněnému dílu, a zejména pokud by bez jeho zprostředkování klienti v zásadě nemohli šířeného díla využít. Výdělečná povaha není nevyhnutelně nezbytnou podmínkou, která by rozhodla o samotné existenci sdělování veřejnosti. Poté se Soudní dvůr věnoval pojmu veřejnost. Veřejnost představuje blíže neurčený počet potenciálních příjemců a vyžaduje dosti vysoký počet osob. Vzhledem k tomu, že v projednávaném případě veřejnost tvořily všechny skupiny cestujících, které se zúčastnily letů společnosti Blue Air současně nebo postupně, nelze jejich počet považovat za příliš nízký. Z toho důvodu Soudní dvůr dospěl k závěru, že čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29 musí být vykládán v tom smyslu, že šíření hudebního díla jako hudební kulisy v dopravním prostředku pro přepravu cestujících představuje sdělování veřejnosti ve smyslu tohoto ustanovení.

Následně se Soudní dvůr zabýval tím, zda instalace zvukového zařízení a případně softwaru umožňujících šíření hudební kulisy v dopravním prostředku představuje sdělování veřejnosti. Soudní dvůr vycházel z čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29 a čl. 8 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/115/ES ze dne 12. prosince 2006 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví spojených s autorským právem (dále jen „směrnice 2006/115“). Pojem sdělování veřejnosti použitý v obou uvedených ustanoveních musí být vykládán tak, že má stejný význam. Soudní dvůr odkázal na bod 27 odůvodnění směrnice 2001/29, ze kterého

vyplývá, že pouhé poskytnutí fyzického zařízení pro umožnění nebo uskutečnění sdělování není samo o sobě sdělováním ve smyslu této směrnice. Skutečnost, že je v dopravním prostředku k dispozici zvukové zařízení a případně software umožňující šíření hudební kulisy, nepředstavuje sdělování ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29 a čl. 8 odst. 2 směrnice 2006/115, jelikož se jedná o pouhé poskytnutí fyzického zařízení pro umožnění nebo uskutečnění sdělování. Pouhá instalace zvukového zařízení v dopravním prostředku nemůže být postavena na roveň jednání, kterým poskytovatelé služeb vědomě zprostředkovávají chráněná díla svým zákazníkům tím, že šíří signál prostřednictvím přijímačů, které instalovali ve svých zařízeních, a umožňují přístup k takovým dílům.

Nakonec Soudní dvůr zodpověděl otázku, zda unijní úprava brání vnitrostátní právní úpravě, jak ji vykládají vnitrostátní soudy, která stanoví vyvratitelnou domněnku sdělování hudebních děl veřejnosti založenou na nainstalování zvukových systémů v dopravních prostředcích. Cílem směrnice 2001/29 je zejména odstranit rozdíly v právních předpisech a právní nejistotu týkající se ochrany autorského práva. Bez harmonizace na úrovni Unie by mohly vzniknout značné rozdíly v ochraně, což by vedlo

k rozčlenění vnitřního trhu a neslučitelnosti právních předpisů. Pokud by členský stát mohl poskytnout větší ochranu nositelům autorského práva tím, že by stanovil, že pod pojem sdělování veřejnosti zahrnuje i jiné úkony, než které uvádí čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29, mělo by to za následek rozdíly v právních předpisech, a tedy právní nejistotu pro třetí osoby. Článek 3 odst. 1 směrnice 2001/29 tedy brání tomu, aby členský stát mohl poskytnout větší ochranu nositelům autorského práva tím, že stanoví, že pojem sdělování veřejnosti zahrnuje více úkonů, než uvádí toto ustanovení. Takový výklad je použitelný také na pojem sdělování veřejnosti ve smyslu směrnice 2006/115. Článek 8 odst. 2 směrnice 2006/115 proto brání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví vyvratitelnou domněnku sdělování veřejnosti založenou na výskytu takových zvukových systémů. Taková právní úprava totiž může vést k rozporu s uvedeným ustanovením k uložení povinnosti zaplatit odměnu za pouhou instalaci těchto zvukových systémů, a to i v případě, že nedojde k žádnému sdělování veřejnosti.

Eva Šišková

Rozsudek ze dne 18. 4. 2023 ve věci E. D. L., C-699/21

K možnosti odmítnout výkon evropského zatýkacího rozkazu pro chronické onemocnění vyžádané osoby

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Velký senát Soudního dvora v nadepsaném rozsudku potvrdil, že nelze per se přistoupit k odmítnutí výkonu evropského zatýkacího rozkazu z toho důvodu, že vyžádaná osoba trpí chronickou nemocí. Takový postup by byl v rozporu se zásadami vzájemné důvěry a vzájemného uznávání, na nichž je režim evropského zatýkacího rozkazu založen. Korektiv v tomto směru představuje naplňování zásady, dle níž rámcové rozhodnutí [1] nemůže změnit povinnost ctít základní práva zakotvená v Listině [2]. Výkon evropského zatýkacího rozkazu vedoucí k podstatnému a nenapravitelnému zhoršení zdravotního stavu vyžádané osoby by přitom mohl být závažným v rozporu se zákazem nelidského či ponižujícího zacházení. Proto existují-li pochybnosti o možném zásahu do základního práva vyžádané osoby, je třeba dle Soudního dvora uplatnit postup založený na čl. 23 odst. 4 rámcového rozhodnutí a výkon dočasně odložit. Prostřednictvím dialogu založeného na zásadě loajální spolupráce je poté třeba ověřit existenci záruk předcházejících uvedenému nebezpečí zhoršení zdravotního stavu. Teprve pokud domnělé nebezpečí pře-

trvá a toto se nepodaří v přiměřené době vyloučit, bude výjimečně možné evropskému zatýkacímu rozkazu s ohledem na čl. 1 odst. 3 nevyhovět.

Projednávaný případ zahrnoval situaci evropského zatýkacího rozkazu vydaného chorvatským soudem za účelem trestního stíhání E. D. L., který má bydliště v Itálii. Ten proti jeho výkonu brojil předložením několika lékařských zpráv dokládajících jeho závažné psychiatrické poruchy, vyvolávající mimo jiné vysoké riziko sebevraždy v případě uvěznění. Vykonávající justiční orgán nicméně konstatoval, že vnitrostátní zákon provádějící ustanovení rámcového rozhodnutí nestanoví možnost odmítnout předání v rámci řízení o výkonu evropského zatýkacího rozkazu pro zdravotní důvody. Proto se obrátil na italský ústavní soud za účelem posouzení ústavnosti těchto ustanovení. Ústavní soud jako soud předkládající přitom upozornil, že řešenou otázku je třeba nahlížet rovněž pohledem výkladu unijního práva.

Předkládající soud si zejména klade otázku, zda by bylo možné čelit nebezpečí ohrožení zdraví vyžádané osoby odkladem předání ve smyslu čl. 23 odst. 4 rámcového rozhodnutí. Připomíná totiž zásadu vyjádřenou v čl. 1 odst. 3, dle níž rámcové rozhodnutí nemůže změnit povinnost ctít základní práva zakotvená v Listině. Dosavadní judikatura Soudního dvora přitom vykládala tuto zásadu tak, že se jedná o případy, kdy by výkon evropského zatýkacího rozkazu představoval nebezpečí vystavení vyžádané osoby nelidským a ponižujícím vězeňským podmínkám z důvodu systémových a celoplošných nedostatků nebo nebezpečí, že bude vystavena soudnímu procesu, který nerespektuje záruky stanovené v čl. 47 Listiny, a to z důvodu systémových a celoplošných nedostatků týkajících se nezávislosti soudní moci vystavujícího členského státu.[3]

Za této situace se předkládající soud táže, zda musí být čl. 1 odst. 3 rámcového rozhodnutí vykládán rovněž v tom smyslu, že pokud se vykonávající justiční orgán domnívá, že by předání osoby trpící závažnou, chronickou a potenciálně nevyléčitelnou nemocí mohlo způsobit nebezpečí vážného poškození jejího zdraví, musí si od vystavujícího orgánu vyžádat informace umožňující vyloučit existenci tohoto nebezpečí a musí odmítnout předání osoby, pokud v přiměřené době neobdrží záruky v tomto smyslu.

Soudní dvůr na úvod svého posouzení zdůraznil význam, který v unijním právu sehrávají zásada vzájemné důvěry a zásada vzájemného uznávání. Zásada vzájemné důvěry v prostoru svobody, bezpečnosti a práva ukládá každému členskému státu, aby až na výjimečné okolnosti vycházel z toho, že všechny ostatní členské státy dodržují unijní právo, a zejména základní práva, která unijní právo uznává. Zásada vzájemného uznávání poté představuje základní pilíř justiční spolupráce v trestních věcech. Odmítnutí vykonat evropský zatýkací rozkaz je proto třeba považovat za výjimku z této obecné zásady, kterou je třeba vykládat restriktivně. Proto se odmítnutí může zakládat pouze na důvodech vycházejících z rámcového rozhodnutí, jak jej vykládá Soudní dvůr. Protože však rámcové rozhodnutí nepočítá s důvodem odmítnutí výkonu spočívajícím v nemoci vyžádané osoby, nelze k odmítnutí přistoupit již z tohoto důvodu. Zásada vzájemné důvěry totiž zakládá domněnku, že péče a léčba nabízené v členských státech jsou na odpovídající úrovni.

Soudní dvůr se následně obrátil k výkladu čl. 23 odst. 4 rámcového rozhodnutí, z něhož vyplývá, že za výjimečných okolností, souvisejících zejména se zjevným ohrožením života nebo zdraví vyžádané osoby, lze předání dočasně odložit.

Tuto diskreci vykonávajícího justičního orgánu je třeba dle Soudního dvora vykonávat s ohledem čl. 1 odst. 3 rámcového rozhodnutí ve světle čl. 4 Listiny, který zakazuje mimo jiné nelidské či ponižující zacházení. Nelze přitom vyloučit, že předání vážně nemocné osoby pro ni může znamenat skutečné nebezpečí nelidského či ponižujícího zacházení, a to z důvodu kvality péče dostupné ve vystavujícím členském státě, nebo za určitých okolností bez ohledu na tuto kvalitu. Ve světle tohoto výkladu Soudní dvůr konstatoval, že pokud má vykonávající justiční orgán závažné a prokazatelné důvody domnívat se, že předání vyžádané osoby by ji vystavilo skutečnému nebezpečí podstatného zkrácení délky života nebo rychlého, podstatného a nenapravitelného zhoršení zdravotního stavu, je tento orgán povinen využít možnosti stanovené v čl. 23 odst. 4 rámcového rozhodnutí a rozhodnout o odkladu předání.

Aby však tímto postupem nebylo ochromeno fungování evropského zatýkacího rozkazu, musí se dialog mezi vykonávajícími a vystavujícími justičními orgány řídit povinností loajální spolupráce. V nastíněném postupu z této povinnosti vyplývá, že vykonávající justiční orgán musí požádat vystavující justiční orgán o poskytnutí veškerých nezbytných informací, aby se ujistil, že podmínky, za nichž bude probíhat trestní řízení, nebo podmínky případného zbavení osobní svobody umožňují vyloučit nebezpečí na životě nebo zhoršení zdravotního stavu. Pokud jsou vystavujícím justičním orgánem takové záruky poskytnuty, musí být evropský zatýkací rozkaz vykonán.

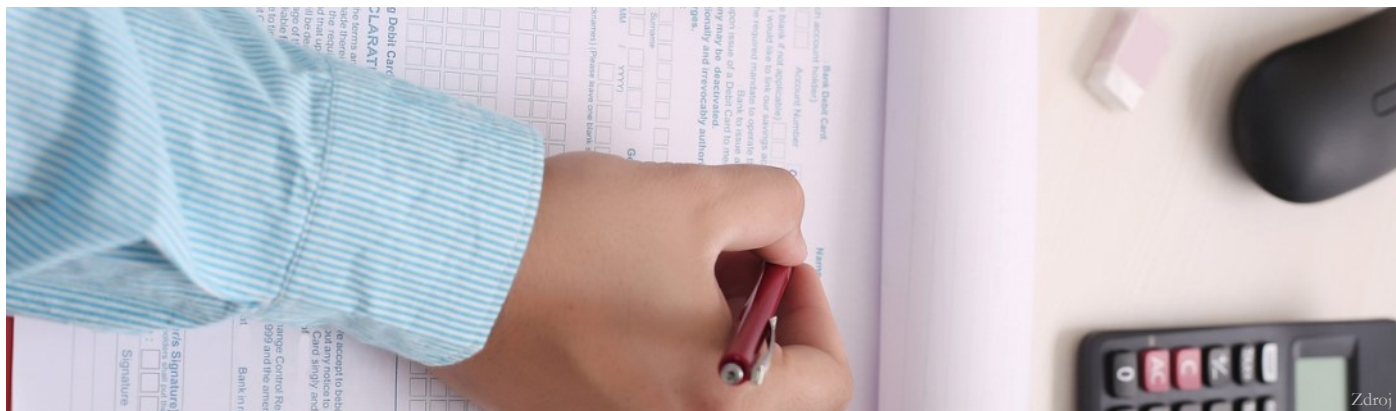
Mohou však nastat i případy, kdy existují závažné a prokazatelné důvody domnívat se, že v případě předání bude dotyčná osoba vystavena nebezpečí a toto nelze v přiměřené době vyloučit. V takovém případě by nicméně bylo v rozporu se zněním i systematickou čl. 23 odst. 4, kdyby vykonávající justiční orgán mohl odložit předání vyžádané osoby na dlouhou dobu, či dokonce na neurčito. Soudní dvůr proto uzavřel, že v těchto případech je třeba zohlednit čl. 1 odst. 3, dle něhož existence nebezpečí porušení základních práv může vykonávajícímu justičnímu orgánu umožnit, aby výjimečně a po náležitém přezkumu evropskému zatýkacímu rozkazu nevyhověl.

Patrik Provazník

[1] Rámcové Rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy.

[2] Listina základních práv Evropské unie.

[3] Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. 4. 2016 ve věci Pála Aranyosiho (C-404/15) a Roberta Căldăraru (C-659/15 PPU).

Rozsudek ze dne 9. 3. 2023 ve věci R. J. R. proti Registru centras VĮ, C-354/21

K otázce vztahu evropského dědického osvědčení a vnitrostátních požadavků pro zápis práv do katastru nemovitostí

Úplné znění rozsudku

Nadepsané rozhodnutí se zabývá praktickou otázkou uplatňování evropského dědického osvědčení jako dokumentu k zápisu majetku z pozůstalosti do příslušného veřejného seznamu členského státu. Konkrétně řeší situaci, kdy vydané evropské dědické osvědčení splňuje požadavky na něj kladené nařízením o dědictví [1], avšak nesplňuje požadavky katastrálního zákona členského státu, jenž vyžaduje, aby v předloženém dokumentu byla předmětná nemovitost identifikována prostřednictvím požadovaných informací. Soudní dvůr ve svém posouzení dospěl k závěru, že nařízení o dědictví nebrání právní úpravě členského státu, podle níž může být zamítnuta žádost o provedení zápisu do katastru nemovitostí, pokud je na podporu této žádosti předloženo pouze evropské dědické osvědčení, které neidentifikuje předmětnou nemovitost v souladu s požadavky příslušné katastrální úpravy.

Navrhovatel v původním řízení byl jediným dědicem, který bez výhrad přijal dědictví zůstavitelky s obvyklým bydlištěm v Německu. Protože pozůstalost sestávala rovněž z majetku, jenž se nacházel v Litvě, obrátil se na příslušný německý soud s žádostí o vydání evropského dědického osvědčení. Toto osvědčení obsahovalo pouze informaci o tom, že zůstavitelka zanechala svůj majetek navrhovateli, který byl jejím jediným dědicem, a že tento dědictví bez výhrad přijal. Následně podal navrhovatel v původním řízení příslušnému litevskému orgánu žádost o zápis svého vlastnického práva k nemovitému majetku, který se nacházel v Litvě, do katastru nemovitostí. Na podporu této žádosti předložil evropské dědické osvědčení vydané německým soudem. Žádost byla nicméně zamítnuta s odůvodněním, že toto osvědčení neobsahovalo informace nezbytné k identifikaci nemovitosti stanovené litevským zákonem o katastru nemovitostí, a sice protože neuvádělo majetek, který zdědil. Z argumentace navrhovatele a odkazované judikatury německých soudů nicméně vyplynulo, že neuvedení těchto informací bylo záměrné. Dle tvrzení navrhovatele se totiž zásada univerzálního právního nástupnictví projevuje tím, že pokud existuje v konkrétním případě jen jeden dědic, nabývá tento celou pozůstalost zůstavitele, aniž by bylo jakýmkoliv způsobem možné označit nebo určit majetek z pozůstalosti.

Podstata předběžné otázky předložené Nejvyšším správním soudem Litvy spočívá na posouzení vztahu mezi ustanoveními unijního nařízení a vnitrostátními ustanoveními upravujícími podmínky zápisu vlastnického práva do katastru nemovitostí v členském státě, v němž se nachází předmětný majetek z pozůstalosti. Konkrétně směřuje k posouzení, zda je třeba čl. 1 odst. 2 písm. l), čl. 68 písm. l) a čl. 69 odst. 5 nařízení o dědictví vykládat v tom smyslu, že brání právní úpravě členského státu, která stanoví, že žádost o zápis vlastnického práva k nemovitosti do katastru nemovitostí tohoto členského státu může být zamítnuta, pokud jediným dokumentem předloženým na podporu této žádosti je evropské dědické osvědčení, ve kterém tato nemovitost není identifikována.

V rámci svého posouzení Soudní dvůr poukázal na skutečnost, že nařízení o dědictví stanoví povinnost uvést v evropském dědickém osvědčení příslušný podíl každého z dědiců a případně seznam majetku nebo práv příslušejících jednotlivým dědicům. Posouzení otázky, zda se tato povinnost vztahuje i na případy, v nichž vystupuje pouze jediný dědic, založil Soudní dvůr na vzájemném vztahu mezi čl. 1 odst. 2 písm. l) a čl. 69 odst. 5 a na posouzení hlediskem obecného rámce, do něhož tato ustanovení náleží.

Soudní dvůr nejprve připomněl, že evropské dědické osvědčení představuje autonomní nástroj unijního práva, jenž podléhá autonomnímu režimu nařízení o dědictví. Tento režim, vykládaný ve světle cílů nařízení, má mimo jiné pomoci při uplatňování nároků v kontextu přeshraničního dědění. Toho má docílit snadným prokázáním statusu, pravomocí a práv v jiném členském státě za účelem rychlého, usnadněného a účinného vypořádání dědictví s přeshraničními dopady v Unii. Předpokládá se totiž, že takové osvědčení dokládá skutečnosti, které byly stanoveny podle práva rozhodného pro dědění nebo podle jiného práva rozhodného pro konkrétní skutečnosti. Pro uplatňování osvědčení jako dokumentu, na jehož základě je žádáno o zápis zděděné nemovitosti, je významné, že čl. 68 stanoví minimální okruh informací, jež musí toto osvědčení, vydávané povinně na předepsaném formuláři, obsahovat. Mezi těmito náležitostmi se přitom nachází rovněž

požadavek na uvedení příslušného podílu každého z dědiců a případně seznamu majetku nebo práv příslušejících jednotlivým dědicům.

Soudní dvůr však současně upozornil na ustanovení čl. 69 odst. 5, z něhož plyne, že evropské dědické osvědčení může představovat platný dokument k zápisu majetku z pozůstalosti do katastru nemovitostí, aniž by tím bylo dotčeno vyloučení otázky zápisu práv k nemovitému či movitému majetku, včetně požadavků pro takový zápis, z věcné působnosti nařízení. To potvrzuje rovněž bod 18 preambule nařízení o dědictví. Je tedy ponecháno právu příslušného členského státu, aby stanovilo podmínky a způsob provádění zápisu, jakož i určilo orgány oprávněné kontrolovat splnění těchto podmínek na podkladě předložených dokumentů. Nařízení o dědictví, konkrétně čl. 69 odst. 5, proto nebrání členskému státu ve stanovení nebo uplatňování požadavků, které musí být splněny pro účely zápisu věcných práv k nemovitostem. Členské státy tak mohou stanovit požadavek, aby v žádosti o zápis nebo v průvodních dokladech byly uvedeny veškeré identifikační údaje o nemovitosti, pro kterou je tato žádost podána. Zamítnutí žádosti o zápis vlastnického práva do katastru

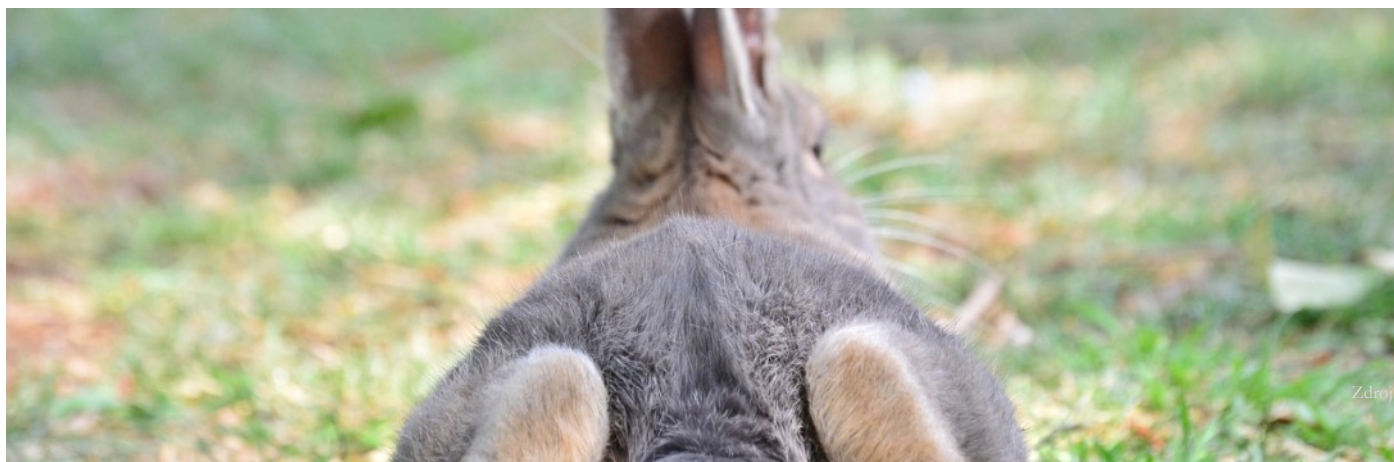
nemovitostí, jež se opírá o evropské dědické osvědčení neobsahující údaje identifikující předmětnou nemovitost, přitom nezpochybňuje platnost osvědčení jako takového, pokud se jedná o ostatní skutečnosti jím osvědčované.

Soudní dvůr proto dospěl k závěru, že nařízení o dědictví nebrání právní úpravě členského státu, podle které může být zamítnuta žádost o provedení zápisu do katastru nemovitostí, pokud je na podporu této žádosti předloženo pouze evropské dědické osvědčení, které neidentifikuje předmětnou nemovitost v souladu s požadavky příslušné katastrální úpravy.

Patrik Provazník

[1] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení (dále jen „nařízení o dědictví“).

MONITORING LITERATURE

Systém evropského práva

- Šimon Otta: Rozhodování předběžných otázek Tribunálem – bortí se poslední nedotknutelný pilíř soudního systému Evropské Unie? *Právník* 4/2023, ročník 162, s. 326–336.
- Piotr Bogdanowicz, Maciej Taborowski: The independence criterion for national courts in preliminary reference procedure after Banco de Santander: Still the joker in the deck? *Common Market Law Review*, Volume 60, Issue 3.
- Dragoș Călin: Constitutional courts cannot build brick walls between the CJEU and national judges concerning the rule of law values in Article 2 TEU: RS. *Common Market Law Review*, Volume 60, Issue 3.
- Mark Dawson: The National Case for Reforming the EU Treaties. *VerfBlog*, 16. 5. 2023.

Mezinárodní právo

- Ausra Padskocimaite: Execution of the ECtHR's judgments against Russia: some legal (and political) aspects. *Strasbourg Observers*, 15. 5. 2023.
- Milan Lipovský: Nový (zvláštní) mezinárodní trestní tribunál pro zločin agrese vůči Ukrajině anebo „staré“ cesty? *Jurisprudence* 2/2023, s. 12–22.
- Veronika Bílková: Sankce z pohledu mezinárodního práva. *Právník* 6/2023, ročník 162, s. 481–495.
- Tess Castelijns, Lachezar Yanev: Arbitrary Detention in Non-International Armed Conflicts: A Tale of Two Hague Courts. *EJIL: Talk!*, 18. 4. 2023.
- Ole W Pedersen: Climate Change hearings and the ECtHR. *EJIL: Talk!*, 4. 4. 2023.

Základní práva

- Sharon Okunrobo: Case C-769/22: A further step in the protection of the fundamental rights within the European Union? *European Law Blog*, 17. 5. 2023.
- Giulio Fedele: Strasbourg's Coming Out. *VerfBlog*, 5. 6. 2023.
- Jannika Jahn: Strong on Hate Speech, Too Strict on Political Debate. *VerfBlog*, 25. 5. 2023.

Příspěvky nejsou oficiálními vyjádřeními Nejvyššího soudu.

© Nejvyšší soud, ISSN 2464-8531

2/2023
BULLETIN

NEJVYŠŠÍ SOUD
ODDĚLENÍ ANALYTIKY
A SROVNÁVACÍHO PRÁVA